

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Tulo-opas Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosastolle

Alasmaa, Johanna

2017 Laurea

Tulo-opas Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosastolle

Johanna Alasmaa
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2017

Johanna Alasmaa

Tulo-opas Hämeenlinnan vankina tutkintavankiosastolle

Vuosi 2017

Sivumäärä 56

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena on tehty tulo-opas Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosaston vangeille. Tulo-opasta varten laadittiin kyselylomake Hämeenlinnan vankilan tutkintavangeille sekä päihdesitoutumisosaston vankeusvangeille. Kyselyn vastausten ja avoimen haastattelun avulla kerättiin tietoa vankien tarpeista ja toiveista, joita toivottiin tulo-oppaan sisältävän. Lisäksi tulo-opas sisältää arjen käytäntöön liittyviä asioita, jotka perustuvat tutkintavankeuslakiin sekä Hämeenlinnan vankilan sääntöihin.

Tulo-oppaan tavoitteena on helpottaa vangin arkea sekä sopeutumista tutkintavankiosaston käytäntöihin ja sääntöihin. Tulo-opas vaikuttaa välillisesti myös vankilan turvallisuuteen. Tavoitteena oli toteuttaa mahdollisimman helppolukuinen, mutta kattava tietopaketti, joka palvelisi jokaista tutkintavankiosastolle tulevaa vankia tasapuolisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen strategia vuosille 2011-2020 on vähentää vankien ja uusintarikollisuuden määrää sekä lisätä yhteiskunnan turvallisuutta. Tavoitteena on muun muassa vartijoiden ja vankien välisen vuorovaikutuksen lisääminen. Hämeenlinnan vankilassa muutoksia on tehty tulotoimintamallissa, johon opinnäytetyönä tekemäni tulo-opas kiinteästi liittyy. Tulo-oppaan runkoa voidaan käyttää myös kaikilla Hämeenlinnan vankilan vankiosastoilla, joten opas palvelee siltä osin koko Hämeenlinnan vankilan henkilöstöä ja vankeja.

Tarve ajan tasalla olevasta tulo-oppaasta oli suuri, sillä tämänkaltaista opasta ei ole koskaan ollut käytössä Hämeenlinnan vankilassa. Myönteisten palautteiden perusteella tulo-oppaasta tulee olemaan jatkossa hyötyä vankien lisäksi myös vankilan henkilökunnalle, jotka tutkintavankiosastolla työskentelevät. Tulevaisuudessa tulo-opas siirrettäneen digitaaliseen formaattiin vankilan teknologian muuttuessa.

Asiasanat: lähityö, vuorovaikutus, tulo-opas, tutkintavankeus, turvallisuus

Johanna Alasmaa

An arrival guide for the remand imprisonment ward of Hämeenlinna prison

Year	2017	Pages	56
------	------	-------	----

The output of this functional Bachelor's thesis is an arrival guide for the newly arrived prisoners of the female remand imprisonment ward of Hämeenlinna prison. The guide contains instructions related to the daily life in the prison which are based on the prison rules as well as the remand imprisonment law. The goal of the arrival guide is to ease future prisoners' daily lives as well as facilitate their adaptation to the ward practices and rules. The guide also indirectly affects the prison security. The goal was to produce an easy-to-read but comprehensive knowledge packet that would serve every newly arrived prisoner on the remand imprisonment ward equally.

The strategy of the Criminal Sanction Agency for the years 2011-2020 is to decrease the amount of prisoners and reduce the amount of repeat offenders as well as increase the society's safety. The goal is, among other things, to increase the interaction between guards and prisoners. In Hämeenlinna prison there have been changes made to the arrival practices, to which this arrival guide is closely connected to.

There was a great need for an up-to-date guide because a guide like this has never been used in Hämeenlinna prison. According to the positive feedback received the arrival guide will in the future help not only the prisoners but also the staff of the prison who work in the remand imprisonment ward. In the future the arrival guide will likely be transferred to a digital format as the technology in the prison evolves.

Keywords: interactive work, interaction, arrival guide, remand imprisonment, safety

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	7
2.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	7
2.2	Tulo-opas Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosastolle	8
2.3	Tulo-opas behavioristisena tietopakettina	9
3	Opinnäytetyön toimintaympäristö	10
3.1	Rikosseuraamuslaitos	10
3.2	Yhteistyökumppani Hämeenlinnan vankila	12
3.3	Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosasto	14
3.4	Tutkintavankeus	14
3.5	Tutkintavankeuslaki	15
4	Rikosseuraamuslaitoksen lähityöhanke.....	17
4.1	Rikosseuraamuslaitoksen lähityöhankeen tavoitteet	17
4.2	Lähityö Hämeenlinnan vankilassa	18
5	Vankilan arkeen opastaminen.....	18
5.1	Opastamisen tärkeys.....	19
5.2	Vuorovaikutus.....	21
5.3	Tulo-opas osaston turvallisuuden apuna	22
6	Tulo-oppaan työstäminen.....	23
6.1	Aineistonkeruumenetelmät.....	24
6.2	Opinnäytetyön aloitus	25
6.3	Tulo-oppaan toteutus	26
6.4	Tulo-oppaan arviointi.....	29
7	Tulo-oppaan sisällys ja kuvaus.....	30
8	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	31
9	Pohdinta	32
	Lähteet	34
	Kuviot.. ..	37
	Liitteet.....	38

1 Johdanto

Suoritin Työn kehittämisen harjoitteluni Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosastolla Lähityö hankkeessa keväällä 2017 ja harjoitteluni aikana tein havaintoja osaston arjesta, jonka pohjalta tarve tehdä käytännönläheinen, helppolukuinen ja silti tarpeeksi kattava tulo-opas tutkintavangeille, alkoi muotoutua sopivaksi opinnäytetyön aiheeksi. Tämän lisäksi tutkintavankiosaston vartijoiden mukaan tämänkaltaisen opas puuttuu ja se olisi hyödyllinen arjen sujumista ajatellen.

Hämeenlinnan vankila yhteistyökumppanina oli erittäin joustava ja sain alusta asti apua henkilökunnalla virka-asemaan katsomatta. Tulo-oppaan oikeellisuuden tarkastamiseen osallistui sekä esimiehiä että vartijoita, mutta teoriapohjaa sekä eri tiedonhankintalähteisiin tarvittavia materiaaleja sain vankilan muulta henkilökunnalta. Koin saavani jo suunnitteluvaiheessa paljon positiivista palautetta opinnäytetyön aiheesta ja tämän vuoksi sen tekeminen tuntui tarpeelliselta ja mielekkäältä.

Opinnäytetyöni sisältö koostuu toimintaympäristön ja kohderyhmän kuvauksesta, tulo-oppaan sisällöstä ja kokoamisesta sekä siihen mihin lakiin ja pykäliin sisällössä olevat käytännöt perustuvat. Lisäksi tulo-oppaaseen on sisällytetty vankien toiveista muutamia asioita, jotka eivät liity oppaassa oleviin lakiin perustuviin käytäntöihin. Tulo-oppaaseen lisätyt vankien toiveet on selvitetty kyselylomakkeen ja avoimen haastattelu pohjalta.

Oma halu tehdä jotain hyödyllistä ja jollain tavalla vaikuttavaa, josta voisi olla myös jatkossa hyötyä, oli yksi syy, minkä vuoksi juuri tulo-oppaan tarpeellisuus nousi esiin. Tulo-oppaan tarkoitus on helpottaa sekä vartijoiden että vankien välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä käytännöllinen, helppolukuinen ja selkeä tulo-opas Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosastolle. Tulo-oppaan tarkoituksena on helpottaa uutta naistutkintavankia sopeutumaan vankilan arkeen sekä antamaan tietoa käytännön asioista ja niiden hoitamisesta vankilassa. Tulo-opas vaikuttaa myös omalta osaltaan vankien ja vartijoiden turvallisuuteen ja osaston järjestykseen, kun vangilla on tiedossa osaston säännöt ja käytännöt. Sääntöjen ja käytäntöjen ollessa jokaiselle vangille tiedossa väärälaiset toimintamallit, jotka aiheuttavat kurinpidollisia toimenpiteitä, vähenevät osaston arjessa. Tutkintavangin tulo-opas liittyy vangin vankilaantulovaiheen kehittämiseen Hämeenlinnan vankilan Lähityö hankkeessa, joka on käynnistynyt vuoden 2017 alussa. Lähityö hankkeen yksi tärkeimmistä tavoitteista on vangin ja vartijan välisen vuorovaikutuksen lisääminen.

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Tehtäessä toiminnallista opinnäytetyötä sen tuloksena on aina ohjeistus, opastus, tapahtuma tai tuote jollekin käytettäväksi ja oppaan tai ohjeistuksen tavoitteena on selkiyttää tietyn ryhmän toimintaa (Vilkk & Airaksinen 2003, 38). Kohderyhmän ominaisuudet vaikuttavat tuotoksen ongelmaan ja sen ratkaisuun. Ohjeistuksen ja tuotteen sisällön ratkaisee se, millainen kohderyhmä on ja tämän vuoksi on tärkeää määrittää kohderyhmä täsmällisesti. Toiminnallinen opinnäytetyöprosessi on vaikea toteuttaa ilman kohderyhmää. Kohderyhmän rajaaminen auttaa sopivimman sisällön valitsemisessa ja työn rajaamisessa. Kohderyhmää voi käyttää opinnäytetyön lopullisessa arvioinnissa, sillä palaute selkeästä ohjeistuksesta ja käytettävyydestä ovat tärkeää tietoa tuotteen toimivuudesta. (Vilkk & Airaksinen 2003, 39-40.)

Oman opinnäytetyöni kohderyhmä oli Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosaston vangit ja tuotos, jonka heille tein, oli tulo-opas. Tutkintavankiosaston vangit tulevat hyvin erilaisista taustoista. Pitkäaikaisesta päihdeiden käytöstä johtuvat oppimishaasteet, vieroitusoireet osastolle saapuessa ja kielitaidottomuus muodostivat yhdessä haastavan kokonaisuuden yrittäessäni miettiä minkälainen tulo-oppaan tulisi olla, jotta jokainen hyötyisi siitä mahdollisimman paljon.

Jopa 2/3 vangeista kärsii luki- ja kirjoitushäiriöistä maailmalla tehtyjen tutkimusten mukaan. Osa lukemistaidon kehittymättömyydestä johtuu sosioemotionaalisista syistä ja kasvuolosuhteista, osalla lukivaikeus on synnynnäistä. Suomessa vankien oppimisvaikeuksia ei ole tutkittu paljoa. Helena Salon väitöskirjatutkimukseen liittyvässä gradutasoisessa osatutkimuksessa vuonna 2006 suomalaisten miesvankien synnynnäisestä oppimisvaikeudesta kävi ilmi, että 43%:la vangeista on huomattavia vaikeuksia lukutaidossa. Se vastaa 8 %:a saman verran koulutusta saaneista peruskoulun 9-luokkalaista oppilaista. Kolmanneksella vangeista oli synnynnäi-

seen lukivaikeuteen viittaavia teknisiä lukemisvaikeuksia ja 10% epäsuotuisen tekijöiden aiheuttamaa lukivaikeutta. Mahdolliset epäsuotuisat kasvuolosuhteet ja harjaantumattomuus ovat syynä vajaalla neljänneksellä vangeista. Suomalaisten miesvankien synnynnäinen lukivaikeus on ainakin neljä kertaa yleisempää kuin muulla väestöllä. Muissa pohjoismaissa on vastaavanlaisia havaintoja. (Erilaisten oppijoiden liitto ry 2008, 354.)

Oppimistaitojen ja lukikuntoutuksen ongelmana on vankien haluttomuus osallistua koulutukseen päivittäin. Osa vangeista työskentelee päivittäin ja osa käy kuntouttavassa toiminnassa. Suljetun osaston vangeilla ei ole mahdollisuus osallistua koulutus- tai työtoimintaan. (Erilaisten oppijoiden liitto ry 2008, 356.) Tutkintavangeilla on mahdollisuus opiskeluun sekä työssäkäyntiin. Virolaisten ja venäläisten vankien osalta tilannetta vaikeuttaa riittämätön suomen kielen taito (Virtanen 2012, 59-60). Muita syrjäytyneitä erityisryhmiä ovat kielelliseen tai etniseen vähemmistöön kuuluvat ihmiset sekä mielenterveyskuntoutujat.

2.2 Tulo-opas Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosastolle

Tulo-opas on tarkoitettu ensisijaisesti Hämeenlinnan vankilaan tuleville ensikertalaisille nais-tutkintavangeille ja se on kohdennettu kyseiselle osastolle, mutta oppaan runkoa voidaan käyttää millä tahansa Hämeenlinnan vankilan osastolla haluttaessa. Tieto tulo-oppaasta on tarkoitus antaa vangille heti tämän saapuessa tutkintavankiosastolle, kun osastonvartijaa ottaa hänet vastaan. Opas löytyy sellikäytävän ilmoitustaululta. Tulo-opas pitää sisällään käytännön asiat ja säännöt, jotka ovat käytössä Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosastolla ja jotka perustuvat tutkintavankeuslakiin. Lisäksi tulo-oppaaseen on liitetty tutkintavankiosaston päiväjärjestys sekä vankien itse tekemät osaston kymmenen sääntöä, jotka toivon mukaan auttavat uutta tutkintavankia sopeutumaan vankila-arkeen helpommin.

Tulo-oppaasta on tehty helppolukuinen ja selkeä. Sisällysluettelo on johdonmukainen ja oppaasta löytyvä tieto vastaa vangin tarpeisiin mahdollisimman kattavasti. Tällöin vanki voi tarvittaessa tukeutua tulo-oppaasta löytyvään tietoon epävarmoissa tilanteissa, jos vartija ei sillä hetkellä ole tavattavissa. Näin voidaan välttää esimerkiksi sääntörikkomus tai muu konfliktitilanne, josta voi aiheutua kurinpitokäsittely tai muu seuraamus. Tutkintavankeuslain 2 luvun 3 § sanotaan, että ulkomaiselle tutkintavangille on annettava mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisapua. Viittomakieltä tai tulkitsemisapua vammaisuuden vuoksi tarvitsevien on saatava tulkitsemis- ja käännösapua tarvittaessa (7.8.2015/1071). Yksi vaihtoehto tulo-oppaasta voisi olla kuunnelmatyypinen DVD usealle eri kielelle käännettynä, jolloin lukutaidottomuus tai kieliongelma ei ole esteenä tiedonkulussa vangin saapuessa osastolle ja tasavertainen kohdelu toteutuu jokaisen kohdalla.

Selkokieli palvelee erityisryhmiä ja se on yleiskieltä selkeästi helpommin ymmärrettävää. Selkokielen tarkoitus on tukea niiden ihmisten tiedonsaantia, joille selkeä yleiskieli tuottaa vaikeuksia. Selkokielen määritelmä kytkeytyy yleiskielen määrittelyyn ja on Selkokeskuksen antama: ” Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea ja/tai ymmärtää yleiskieltä.” (Virtanen 2012, 16-17).

Alustavana suunnitelmanani oli, että jokainen tutkintavankiosastolle tuleva vanki saisi oman tulostetun version tulo-oppaasta, jota voi säilyttää omassa sellissään tai se on siellä valmiina vangin saapuessa. Tämä suunnitelma muuttui, kun rikosseuraamusesimies sanoi sen olevan turhaa, sillä harva vanki säilyttää tai huolehtii oppaasta ja sen vuoksi suurien määrien tulostamisesta koituisi turhia kustannuksia.

2.3 Tulo-opas behavioristisena tietopakettina

Behaviorismissa oppimisen tavoitteena on toivotun käyttäytymisen vahvistaminen pysyväksi käyttäytymiseksi, kun se yhdistetään ulkopuolelta tulevaan ärsykkeeseen. Ei-toivotusta käytöksestä seuraa rangaistus, kun taas toivotusta käytöksestä palkitaan. Toivottua käytöstä vahvistetaan ulkopuolelta. Behaviorismin kasvatuksellisia periaatteita ovat välittömän palautteen ja vahvistamisen periaatteet, virheellisten vastausten nopea sivuutus sekä opetettavan aineksen jakaminen pienempiin osiin. Opetus kiinnittää huomiota taitojen ja tietojen ohjaamiseen ulkopäin ja vakiinnuttamiseen. (Pylkkä, O a.)

Behaviorismin opetus toteutuu vaiheittain:

1. asetetaan selkeät ja konkreettiset käyttäytymistavoitteet
2. oppimateriaali jaetaan pieniin kokonaisuuksiin
3. määritellään käyttäytymistä vahvistavat keinot
4. arvioidaan tuloksia ja tarvittaessa kerrataan aikaisempaa opetusta

Tyypillisiä piirteitä behavioristisessa opetuksessa on opetuksen tarkka tavoite, opetus on tiedonsiirtämistä ja opettajakeskeistä, toiminnan kohteena on oppilas ja oppimista ohjataan ulkopäin. Sahlberg ja Leppilampi (1994, 21-25) kuvaavat behavioristisen opetuksen olevan oppilaalle usein yksinäinen ja asiayhteydestä eristetty tapahtuma, jossa oppiminen on irrallisten tietojen ja yksittäisten taitojen vastaanottamista. Opettajan tehtävänä on siirtää tietoja suoraan oppilaalle. (Pylkkä, O b.)

3 Opinnäytetyön toimintaympäristö

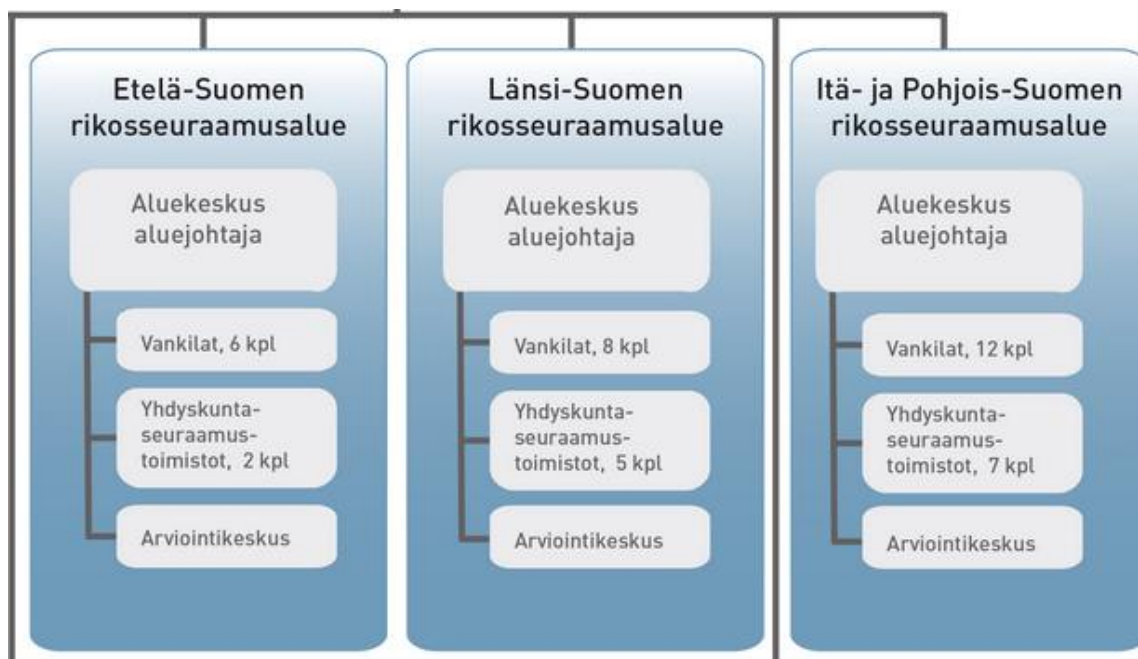
Toimintaympäristönä opinnäytetyössä on Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen (LSRA) kuuluvan Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosasto. Tutkintavankiosasto sijaitsee Hämeenlinnan keskusvankilan kanssa samalla alueella sijaitsevassa vankisairaalassa. Tämän vuoksi tutkintavankiosaston käytännöt poikkeavat jonkin verran keskusvankilan käytännöistä, sillä vankisairaalassa on miesvankeja, joiden tapaamiset ja ulkoilut on myös otettava huomioon päivittäisessä arjessa. Keskusvankilan vangit ovat naisvankeusvankeja ja osastot joko suljettuja tai puoliavoimia. Jokaisella keskusvankilan osastolla on oma päiväjärjestyksensä, jota osaston vangit noudattavat.

3.1 Rikosseuraamuslaitos

Täytäntöönpanoviranomaisena vankeusrangaistuksissa ja yhdyskuntaseuraamuksissa toimii oikeusministeriön alaisuudessa rikosseuraamuslaitos. Tavoitteena on uusintarikollisuuden ehkäiseminen ja yhteiskunnan turvallisuuden lisääminen. Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on säädetty laissa. (Rikosseuraamuslaitos 2017 d.)

Keskushallintoyksikkö, täytäntöönpanoyksikkö ja kolme rikosseuraamusaluetta muodostavat rikosseuraamuslaitoksen. Alan koulutuksesta vastaava Rikosseuraamusalan koulutuskeskus kuuluu myös osaltaan rikosseuraamuslaitokseen. (Rikosseuraamuslaitos 2017 c.)

Suomi jakaantuu kolmeen rikosseuraamusalueeseen, Etelä-Suomen rikosseuraamusalue (ESRA), Länsi-Suomen rikosseuraamusalue (LSRA) ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue (IPRA). Aluekeskuksesta (Alke) ja arviointikeskuksesta (Arke) muodostavat aluehallinnon. Arviointikeskus, yhdyskuntaseuraamustoimistot, vankilat ja muut rangaistusten toimeenpanosta vastaavat yksiköt muodostavat rikosseuraamusalueen. (Rikosseuraamuslaitos 2017 c.)

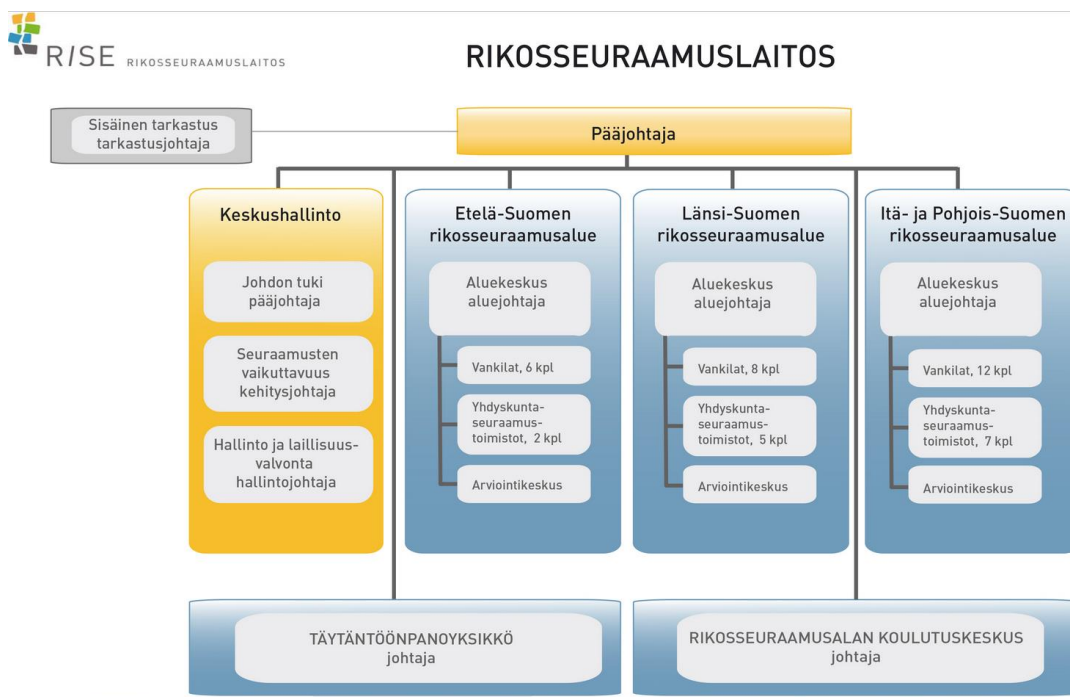

Kuvio 1 Rikosseuraamusalueet (Rikosseuraamuslaitos 2017 c)

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö (Rise Keha) koostuu kolmesta yksiköstä (johdon tuki, hallinto ja laillisuusvalvonta sekä seuraamusten vaikuttavuus) sekä sisäisestä tarkastuksesta. Yksikkö sijaitsee Helsingissä. (Rikosseuraamuslaitos 2017 c.)

Täytäntöönpanoyksikkö huolehtii vankeuden, valvontarangaistuksen ja tutkintavankeuden ajallisen keston toteutumisesta perustuslain edellyttämällä tavalla eli ns. muodollisen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden hallinnollisen toimeenpanon tehtävät (Rikosseuraamuslaitos 2017 c).

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK) vastaa tutkintokoulutuksesta sekä täydentävästä ja ylläpitävästä ammatillisesta koulutuksesta (Rikosseuraamuslaitos 2017 c).

Kuvio 2 Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio (Rikosseuraamuslaitos 2017 c)

Perustehtävänä rikosseuraamustyöntekijöillä sekä laitoksen muilla virkamiehillä on rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano. Tehtävä edellyttää rangaistusten lainmukaista ja turvallista täytäntöönpanoa. Lainmukaisuus merkitsee myös normaalisuuspäätteen noudattamista. Rangaistusaikana on tarkoitus harjaannuttaa tuomitun elämänhallintaa tukevia taitoja, jotta mahdollisuus sijoittua osaksi yhteiskuntaan sujuisi paremmin. (Rikosseuraamuslaitos 2017 d.)

Arvot, joihin rikosseuraamuslaitos toiminnassaan sitoutuu, ovat ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus. Tämä merkitsee:

- ihmis- ja perusoikeuksien turvaamista
- inhimillistä, asiallista ja tasavertaista vankien kohtelemista
- oikeuden, kohtuuden sekä lainmukaisuuden noudattaminen kaikessa toiminnassa
- vankien yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukemista (Rikosseuraamuslaitos 2017 a.)

3.2 Yhteistyökumppani Hämeenlinnan vankila

Hämeenlinnan vankila kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen ja on suljettu vankila. Vankila valmistui vuonna 1972 ja siellä oli sekä avo- että suljettuja osastoja nais- ja miesvangeille. Hämeenlinnan vankila sijaitsee Hämeenlinnan kaupungin pohjoispuolella. Hämeenlinnan vankilassa sijaitsee myös valtakunnallinen perheosasto. Sinne voidaan sijoittaa naistutkintavanki kunnan lastensuojeluviranomaisen päätöksellä käytännössä alle kaksivuotiaan lapsensa kanssa. (Portti vapauteen.)

Vankila on alun perin rakennettu vain naisvangeille, mutta naisvankien määrän vähenemisen vuoksi vankilaan sijoitettiin myös miesvankeja alusta lähtien. Hämeenlinnan vankila muuttui naisvankilaksi 1.7.2017 alkaen. Vankipaikkoja Hämeenlinnan vankilassa on yhteensä 112. (Rikosseuraamuslaitos 2017 b.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alainen vankiterveydenhuoltoon kuuluva vankisairaala toimii samalla tontilla Hämeenlinnan vankilan kanssa. Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosasto sijaitsee vankisairaalan tiloissa. Suurin osa Suomen naisvangeista on sijoitettu Hämeenlinnan vankilaan. Vankilan miesvangit ovat pääsääntöisesti kotoisin Länsi-Suomen rikosseuraamusalueelta. Vanki sijoitetaan Hämeenlinnan vankilaan Länsi-Suomen arviointikeskuksen päätöksellä. Vangille laaditaan arviointikeskuksessa yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma ennen sijoituspäätöstä. Rangaistusten täytäntöönpanon tehtäviä hoitaa rikosseuraamusalueen täytäntöönpanoyksikkö. Oman rangaistuksensa täytäntöönpanoon liittyvissä kysymyksissä vanki voi vankilassa kääntyä rikosseuraamusesimiehen puoleen. (Portti vapauteen.)

Vankilassa on 108 työntekijä ja suurin osa kuuluu valvontahenkilöstöön (Rikosseuraamuslaitos 2017 b). Vankilan yleisjohdosta vastaa vankilanjohtaja. Johtajan alaisuudessa työskentelee kaksi apulaisjohtajaa, jotka vastaavat vankilan ja vankien toiminnasta ja toiminnoista sekä turvallisuudesta. Asuinosaisten esimiehinä ovat rikosseuraamusesimiehet, jotka vastaavat rangaistusajansuunnitelmien toteutumisen seurannasta. (Portti vapauteen.)

Vankilassa työskentelee psykologi, pastori, opinto-ohjaaja, työnjohtohenkilöstöä, kaksi sosiaalityöntekijää sekä kuusi ohjaajaa ja erityisohjaajaa. Vankien päihde-, kuntoutus- ja vapaa-ajan toiminnot kuuluvat ohjaajien tehtäviin. Lisäksi ohjaajat vastaavat omalta osaltaan rangaistusajan suunnitelmien toteutumisesta. Perusterveydenhuollosta, tutkimisesta ja hoidosta vastaa vankilan poliklinikka (Portti vapauteen).

Yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma vaikuttaa vangin toimintaan sijoittumiseen vankilassa. Suunnitelma voi sisältää koulutusta, työtä, toimintaohjelmia ja päihde- tai muuta kuntoutusta. Rangaistusajan suunnitelmaa tulee noudattaa ja toteuttaa mahdollisuuksien mukaan rangaistusaikana. (Portti vapauteen). Työtoimintana naisille on pakkaus- ja kokoonpanotyöt, tekstiili- ja vaatetustyöt sekä laitoshuoltoon liittyvät tehtävät. Lisäksi naiset työskentelevät pesulassa ja kunnossapitotehtävissä. Vangeille, jotka eivät sijoitu työtoimintaan, on tarjolla toiminnallisia ryhmiä. (Rikosseuraamuslaitos 2017 b.)

Vankilassa on mahdollista suorittaa peruskoulu- ja lukio-opintoja. Oppisopimuksella on mahdollisuus suorittaa tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon osatutkinto, toimitilahuoltajan perustutkinto tai laitoshuoltajan ammattitutkinnon osatutkinto ja osallistua kuntouttavaan ja valmentavaan koulutukseen. (Rikosseuraamuslaitos 2017 b.)

3.3 Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosasto

Hämeenlinnan vankilan naistutkintavankiosasto sijaitsee vankisairaalan kolmannessa kerroksessa, mutta se kuuluu keskusvankilaan. Osastolla on tilaa 20 vangille. Sellenä on 16, osa sellista on yhden hengen ja osa kahden hengen selliä. Osastolla työskentelee vain naisvänginvartijoita. Vänginvartijoilla on valvossa ns. istumajärjestykseksi kutsuttu dokumentti, johon on merkitty osaston sen hetkinen vahvuus, vängien sellinumerot sekä yksittäiset vängeja koskevat päivittäiset asiat, jotka on otettava huomioon (esimerkiksi vängin työtehtävä, kääjät, selliloma, tapaamiset). Vartijat päivittävät istumajärjestystä päivän mittaan tarvittaessa. Vängeilla ei ole nimilappuja sellien ovissa. Vartijoiden tehtävänä on jakaa vängien lääkkeet doseteista, jotka täytetään keskusvankilan poliklinikalla viikoittain. Tutkintavankiosasto on suurimman osan päivää suljettu. Osa tutkintavängeista opiskelee tai käy töissä keskusvankilan puolella tai vankisairaalassa (Perehdytysopas 2015).

3.4 Tutkintavankeus

Tutkintavankeus on pakkokeino, joka toimeenpannaan poliisiin ja Rikosseuraamuslaitoksen toimesta esitutkinnan ja oikeudenkäynnin ollessa vireillä (Rikosseuraamuslaitos 2017 e). Tutkinnan ja rangaistuksen toimeenpanon turvaamiseksi voidaan rikoksesta epäilty määrätä tutkintavankeuteen. Tutkintavankia pidetään joko poliisi- tai tutkintavankilassa. Tutkintavankia ei ole tuomittu rikoksesta eikä hänen asiaansa ole vielä käsitelty oikeudessa, mutta hänet on pidätetty ja vangittu syytteen vuoksi. (Portti vapauteen.)

Ihmisoikeussopimuksen 6. artiklassa sanotaan että, jokaisella syytetyllä on oikeus tulla kohdelluksi syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on näytetty toteen laillisesti. Tutkintavankeudessa olevalla on oikeus tietää syytteiden sisältö ja saada riittävästi aikaa järjestää itselleen puolustus. (Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999). Syyttömyysolettamus perustuu kansalais- ja ihmisoikeuksiin sekä poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (Korkein oikeus, 2014).

Tutkintavankeus kestää korkeintaan siihen asti, kun kääjääoikeuden tuomiosta tulee lainvoimainen. Tutkintavankeus jatkuu hovioikeuden tuomioon asti, jos tuomiosta valitetaan sinne. Mahdollisen valitusluvan hakemisesta huolimatta, hovioikeuden päätös on täytäntöönpanokelpoinen. (Myhrberg 2007, 150-151.)

Tutkintavangin ja vankeusvagin oikeudelliset asemat poikkeavat toisistaan. Tutkintavankia ei voi sijoittaa avolaitokseen. Tutkintavankia ei veloiteta osallistumaan työtoimintaan, mutta mahdollisuuksien mukaan hänelle on annettava tilaisuus siihen. (Portti vapauteen.)

Tutkintavangin yhteydenpitoa voidaan rajoittaa esitutkinnan ajan, jos on syytä epäillä yhteydenpidon vaarantavan toimenpiteiden tarkoituksen. Tämän toiminnan mahdollistaa pakkokeinolaki. Jos on perusteltu epäily, että yhteydenpito vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen, yhteydenpitoa voidaan rajoittaa syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin ollessa kesken. Vain erityisen painavista rikoksen selvittämiseen liittyvistä syistä voidaan rajoittaa yhteydenpitoa lähiomaisiin. Tutkintavankeuden päättyessä yhteydenpitorajoitus päättyy. Vangitsemisasian uudelleen käsittelyn yhteydessä on otettava yhteydenpitorajoitus sekä sen perusteet uudelleen käsittelyyn. (Myhrberg 2012, 192-193.)

3.5 Tutkintavankeuslaki

Tutkintavankeuslain säädökset ovat hyvin pitkälle samanlaiset mitä vankeusrangaistusta suorittavan vangin säädökset, jotka koskevat vangin oikeuksia ja velvollisuuksia. Tutkintavankeuslaki kattaa laajasti säännökset tutkintavangin oikeusasemasta, oikeusavustajasta ja taapaajista. Perusteluita samaan lakiin kootuille kattaville säännöksille ovat, että tutkintavangin on helpompi selvittää oikeuksien ja velvollisuuksiensa perusteet sekä lakiteknisesti ongelmallinen viittaussäännöksiin kirjoitettu laki (Mohell & Pajuoja 2006, 230.) Tutkintavankeuden täytäntöönpanoa säätelee tutkintavankeuslaki (tutkintavankeuslaki 768/2005). Tämä määrittelee mm. toimeenpanon periaatteet, tutkintavangin vankilaan saapumisen, hyvinvoinnin, toiminnan, vapaa-ajan ja yhteydet vankilan ulkopuolelle.

Tutkintavankeuslain 1. luvun 1 §: ää sovelletaan tutkintavankeuden toimeenpanoon. Lisäksi tutkintavankiin sovelletaan vankeuslaissa (vankeuslaki 767/2005) säädettyjä asetuksia. (Tutkintavankeuslaki 1:1.) Lisäksi tutkintavankeuslain 1. luvun 4 §:ssä määritellään tutkintavankeuden toimeenpanolle asetettavat vaatimukset, joka tarkoittaa sitä, että tutkintavankien oikeuksia ei saa rajoittaa enempää mitä tutkintavankeuden tarkoituksen, varmuuden ja vankilan järjestyksen säilyminen välttämättä vaativat. (Tutkintavankeuslaki 1:4.)

Tutkintavankeuslain 1. luvun 5 § määrittelee sen, miten tutkintavankeja pitää kohdella. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkintavankeja pitää kohdella oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. Heitä ei saa asettaa ilman hyväksyttävää syytä keskenään eri asemaan. (Tutkintavankeuslaki 1:5.) Mielestäni myös tutkintavangit ovat tämän ottaneet huomioon, mikä näkyy tutkintavankien tekemässä osaston omissa käskyissä ”Osaston kymmenen käskyä - käsky 7: Olemme kaikki samalla viivalla”. Nämä osaston kymmenen käskyä olen lisännyt tutkintavankien tulo-oppaan loppuun.

Tutkintavankeuslain 2. luvun 3 § määrittelee vankilan oloista ja säännöksistä tiedottamisen. Kun tutkintavanki saapuu vankilaan lain, mukaan hänelle on viipymättä tiedotettava vankilan oloista sekä tutkintavankien oikeuksista ja velvollisuuksista. (Tutkintavankeuslaki 2:3.) Opin näytetyönä tekemäni tulo-opas löytyy tutkintavankiosaston ilmoitustaululta. Tarpeen mukaan vartija voi tulostaa tulo-oppaan tutkintavangille hänen niin halutessa.

Tutkintavankeuslain 4. luku 1 § määrittelee tutkintavangin toimintaan osallistumisen. Tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaa. Tällainen mahdollisuus on kuitenkin varattava mahdollisuuksien mukaan, jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan. (Tutkintavankeuslaki 4:1.) Tutkintavangeille tekemässäni tulo-opaassa on kerrottu Hämeenlinnan vankilan tarjoamista toimintavaihtoehtoista.

Tutkintavankeuslain 6. luku 1-5 §:ssä määritellään tutkintavankien hyvinvointiin liittyviä asioita. Lain mukaan rikosseuraamuslaitoksen on turvattava tutkintavangin pääsy lääketieteellisten tarpeiden mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon sekä kuntoutukseen. Lisäksi tutkintavanki on lähetettävä valvonnan alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon, mikäli häntä ei voida asianmukaisesti hoitaa vankiterveydenhuollon yksikössä. Tutkintavangeilla pitää olla mahdollisuus psykologin hoitoon sekä heitä on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa. (Tutkintavankeuslaki 6:1-5.)

Tutkintavankeuslain 7. luku 1 §:ssä määritellään tutkintavankien vapaa-ajan toimintaan liittyviä säädöksiä. Tutkintavangin on mahdollista osallistua vapaa-ajan toimintaan ja viettää yleensäkin vapaa-aikaa muiden vankien kanssa, ellei sitä ole kielletty tai rajoitettu tiettyjen pykälien mukaan. (Tutkintavankeuslaki 7:1.)

Tutkintavankeuslain 7. luku 2 § kertoo että tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin. Näihin vaikuttavat kuitenkin tietyt säännökset, joilla voidaan rajoittaa em. tilaisuuksiin osallistumista. Tutkintavangille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitaja tai muuta edustajaa. (Tutkintavankeuslaki 7:2.)

Tutkintavankeuslain 7. luku 3-4 § mahdollistavat tutkintavangeille riittävän usein mahdollisuuden käyttää yleisiä kirjastopalveluita sekä seurata televisio- ja radio-ohjelmia, että sanomalehtiä. (Tutkintavankeuslaki 7:3-4.)

Tutkintavankeuslain 8. luku 1 §:n mukaan tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Saapunut posti avataan ennen sen antamista vangille. Kuitenkin pykälän 3 § mukaan valvontaviranomaisten kanssa käytyä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea. Samoin

pykälän 4 § mukaan kirjeenvaihtoa asiamiehen (mm. asianajaja, oikeudenkäyntiasianmies- tai -avustaja) kanssa ei saa tarkastaa eikä lukea. (Tutkintavankeuslaki 8:1,3-4.)

Tutkintavankeuslain 8. luku 6 §:n mukaan tutkintavangilla on oikeus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, ellei tätä oikeutta ole tiettyjen sääntöjen mukaisesti rajoitettu. Lisäksi on sallittava tilaisuus olla puhelimitse yhteydessä asiamiehen kanssa. (Tutkintavankeuslaki 8:6.)

4 Rikosseuraamuslaitoksen lähityöhanke

Rikosseuraamuslaitoksen strategia vuosille 2011-2020 on vähentää vankien ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä lisätä yhteiskunnan turvallisuutta. Haasteet uusintarikollisuuden vähentämiseen ovat mittavat. Vuonna 2004 vapautuneista vangeista yli puolet tuli takaisin vankilaan viiden vuoden sisällä. Rikoksettoman elämän tukemiseen valvonta- ja ohjaustyössä tarvitaan uudenlaista ymmärrystä vankien muuttumisen myötä. Vankien sijoittumista yhteiskuntaan koitetaan tukea muun muassa kuntouttavaa toimintaa lisäämällä ja kehittämällä vankilan toiminnassa lähityötä, joka tukee arjesta selviytymistä. Lähityön avulla yritetään korostaa vankien ja vankilan henkilökunnan välistä vuorovaikutusta, arkielämän taitoja ja päihdetömyyttä. Keinoina tähän on motivointi, neuvonta, toiminnalliset aktiviteetit ja ohjaus. Turvallisuuskäsitteitä on kuitenkin edelleen tärkeä. (Ylisassi, Seppänen, Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 17.)

Rikosseuraamuslaitos ei ole määritellyt kuntouttavaa vuorovaikutteista lähityötä tarkkaan, mutta sille on asetettu tietyt tavoitteet (Ylisassi, Seppänen, Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 18). Rikosseuraamuslaitoksen lähityö on vuorovaikutuksessa tehtävää työtä yhdyskuntaseuraamusasiakkaan tai vangin kanssa. Tavoitteena on motivoida ja valmentaa rikoksettomaan elämäntapaan. (Lähityö hankesuunnitelma LSRA 2016.)

Lähityötä tehdään kaikissa arkipäivän tilanteissa ja kohtaamisissa vankien kanssa. Vanginvartijan lähityö sisältää muun muassa vangin asioiden hoitamista, vangin neuvomista, vankilan toimintaan ja sääntöihin perehdyttämistä, kuuntelua ja keskustelua, puuttumista vangin toimintaan sekä motivointia ja ohjaamista. Onnistunut lähityö helpottaa vankilan arkea, lisää vanki-tuntemusta ja sitä kautta turvallisuutta ja auttaa aktivoimisessa, ohjaamisessa omatoimisuuteen ja vapauteen valmentamisessa. (Lähityö hankesuunnitelma LSRA 2016.)

4.1 Rikosseuraamuslaitoksen lähityöhankkeen tavoitteet

Lähityöhankkeen taustalla on Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteet, joita ovat muun muassa henkilökunnan ja vankien välisen vuorovaikutuksellisen lähityön lisääminen, toimintojen lisää-

minen vangeille, henkilöstöryhmien välisen yhteistyön kehittäminen ja henkilöstön toimenkuvien laajentaminen. Tutkintavankien ja vankien tulisi kansainvälisen suosituksen mukaan voida viettää kohtuullinen aika sellin ulkopuolella. Käytännössä puhutaan vähintään kahdeksan tunnin ajasta ja vangeille tuli tuolloin järjestää kehittävää ja mielekästä toimintaa, kuten liikuntaa, työtä tai koulutusta. Fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kannalta tällaisen toiminnan on katsottu olevan olennaista vangeille. Vankeuslaki sanoo, että vangin tulisi saada viettää vapaa-aikaa muiden vankien kanssa ja täyttää toimintaan osallistumisvelvoitteesen. Sen lisäksi laissa on periaate, ettei vankia saa pitää suljetummissa olosuhteissa kuin tarpeellista. Vankilalojen pitäisi vastata mahdollisimman pitkälle yhteiskunnassa vallitsevia yleisiä elinoloja normaaliusperiaatteen mukaisesti. (Lähityö hankesuunnitelma LSRA 2016.)

4.2 Lähityö Hämeenlinnan vankilassa

Hämeenlinnan vankilan lähityö on aloitettu suunnitelman mukaan naistutkintavankiosastolta vuoden 2017 alussa. Hämeenlinnan vankilan lähityösuunnitelmaan kuuluu muun muassa omavankitoiminnan kehittäminen, kirjaamiset, rangaistusajan suunnittelu ja kartoitus, tulotoimintamallin selvitys, erilaiset anomukset ja osaston päiväjärjestyksen muutokset. (Lähityön suunnitelma Hävissä 2016 alkaen.) Hämeenlinnan vankilan lähityöyhdyshenkilö on rikosseuraamus-esimies Jari Rannikko, joka toimi harjoitteluohjaajanani sekä opinnäytetyön työelämän yhteyshenkilönä. Vanginvartijoista lähityötä on mukana suunnittelemassa Krista Nurmiesniemi.

Suunnitelman mukaan lähityötä on tarkoitus laajentaa koskemaan seuraavaksi naisten sitoumusosastoa ja kun lähityö on siellä päässyt käyntiin, sitä jatketaan Naisten 5 osastolla, joka on vapautusosasto. Vuonna 2017 on asetettu tavoitteeksi laajentaa toimintamalli myös muille osastoille sovellettuna, kun se on ensin mukautunut tutkintavanki- ja sitoumusosastolla toimivaksi kokonaisuudeksi. (Lähityön suunnitelma Hävissä 2016 alkaen.)

5 Vankilan arkeen opastaminen

Vangit ovat nykypäivänä haastavampia kuin aikaisemmin. Yhä harvempi vanki on työkykyinen eikä työhistoriaa ole. Päihteiden sekakäyttö on laajalle levinnyttä, vangit ovat nuorempia tullessaan vankilaan ja elämänhallinta on täysin kateissa. Arkipäiväinen ja tavanomainen elämä on täysin vieras käsite. Nuoria ensikertalaisia on eräässä haastattelussa luonnehdittu pikkupojiksi. Heille ominaista on avuttomuus, pelokkuus, sekavuus ja vaativuus. Suhde ensikertalaisten ja uusijoiden välillä vaihtelee eri vankiloiden välillä. (Yisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 28-29.)

Arkeen sopeuttaminen, tuomion aloitus ja tuomion toteutumisen turvaaminen ovat vangin tulovaiheessa hyvin tärkeitä. Tutkintavangin vankilaan tulon alkuviikot ovat usein haastavia,

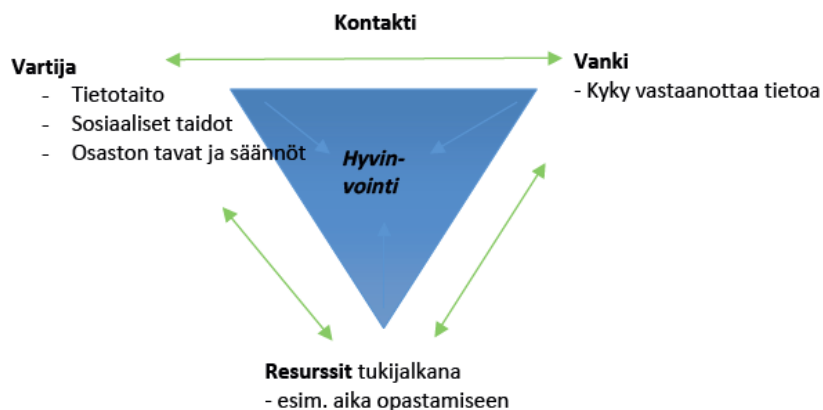
sillä tutkintavanki ei ole tuomittu ja moni asia on epäselvää. Turvallisuuden ja vankilan toiminnan vuoksi päiväjärjestyksen noudattaminen on tärkeää. (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 28.) Tässä mielestäni tulo-oppaan hyödyllisyys ja tärkeys tulee esiin, sillä vangin tullessa osastolle, vartija voi käydä osaston käytännöt läpi tulo-opasta apuna käyttäen tai kertoa, että osaston ilmoitustaululta löytyy tulo-opas, josta osaston ajankohtaiset käytännöt löytyvät.

5.1 Opastamisen tärkeys

Vankeuslain mukaan kaikilla vankiloilla on oltava vankilan järjestyssääntö, joka on arjen ja vankien jokapäiväisen elämän kannalta keskeinen normi. Järjestyssääntö sisältää vankeuslakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä ja säännöksiä, jotka määräävät vankilan alueella liikkumisesta, osastoista, tapaamisista, puhelimen käytöstä, vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta, tilojen lukittuna pitämisestä ja muihin toimintojen järjestämiseen ja järjestyksen ylläpitämiseen liittyvistä yksittäisistä asioista. Vankeuslaissa on säädetty vangin velvollisuudesta noudattaa vankilan järjestyssääntöjä. Järjestyssäännön sekä rikosseuraamuksen ohjeiden ja määräysten lisäksi arkea voivat määrätä alemmanasteiset normit. Vangeille annetaan saapuessaan vankilaan ns. tulo-opas, jossa arkeen liittyviä asioita on selostettu käytännönläheisemmin. Vankiloiden eri osastoilla on usein keskenään poikkeavat päiväjärjestykset. Tämän lisäksi vankiloilla on vankilakohtaisia ohjeita erilaisista asioista ja menettelyistä. (Mäkipää 2013, 2).

Vankilaantulovaiheen merkitys ja sen ongelmallisuus valittiin kehittämiskokeilun lähtökohdaksi yhdessä Lähityö-hankkeen lähityöpajassa. Niin henkilökunnan kuin vanginkin näkemys tulovaiheesta on mielletty erittäin kuormittavaksi. Tutkintavankilan sijoitus aika on usein lyhyt ja vankimäärä suuri. Tämän vuoksi henkilöstön ja vankien välisessä vuorovaikutuksessa painottuu informointi, neuvonta, ohjaus ja motivointi. Tutkintavankeuteen joutuminen voi tapahtua monelle vangille yllättäen ja tällöin siviilielämän asiat voivat jäädä järjestämättä. (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 53.)

Vangin opastaminen osaston käytäntöihin voi jäädä retuperälle tai opastus jää toisten vankien taakaksi (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 53). Tällaisissa tapauksissa voi käydä niin, että uudelle vangille annetaan tahallisesti väärää tietoa, jotta tälle tulisi kurinpidollisia seurauksia. Tämä asia tuli esiin tehdessäni haastatteluja tulo-opasta varten. Useampi vanki toi esille, että jotkut toisista vangeista toimivat näin aiheuttaakseen muille ongelmia. Varsinaista syytä tällaiseen toimintaan ei kukaan kertonut, mutta sen sanottiin olevan yleistä.

Kuvio 3 Hahmotelma vangin sopeuttamiseen vaikuttavista asioista (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 54)

Edellä mainitussa kuviossa on hahmoteltu mitkä asiat vaikuttavat vangin arkeen sopeutumisen sujumiseen. Näitä ovat vangin kyky ottaa tietoa vastaan, perehdyttävän vartijan taidot sekä osaston säännöt ja tavat. Kaikki nämä asiat yhdessä vaikuttavat välillisesti turvallisuuteen, vangin hyvinvointiin ja työntekijän työhyvinvointiin. (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 54.)

1) Mitä merkitystä tai hyötyä tällä kokeilulla on eri näkökulmista? 2) Mitä kysymyksiä pitäisi vielä ratkaista?		
Vangin näkökulmasta	Vartijan näkökulmasta	Johdon näkökulmasta
1) Helpottaa sopeutumista vankilaan kun saa perustiedot (esim. yhteydenpidot, ulkoilut) Rohkaistuu kysymään asioita henkilökunnalta Tieto lisääntyy – kysymykset vähene Kontakti > jatkossa helpompaa, turvallisuuden tunne vahvistuu, vanki rauhoittuu, kun epätietoisuus vähenee Vangin päällimmäiset tarpeet sillä hetkellä tulevat selville Oleellinen iso asia: osaston päiväjärjestys selostetaan kaikille henkilökohtaisesti 2) Ulkomaalaisten kanssa kieliongelmat > tarvitaan käännöksiä, kuvakortit ja pantomiimi ulkomaalaisille	1) Toimii työvälineenä Vartija tietää mitä vaaditaan > selkiyttää toimenkuvaa Aktiivinen ote valvonnan puolelta vähentää vartijan reaktiivisuutta, rauhoittaa ja tuo ennakoitavuutta Vähentää jatkossa työtä; turhat kyselyt minimiin Opitaan tuntemaan vankia > turvallisuus lisääntyy, vangin tarpeet kuullaan Tiedon välitys lisääntyy, tiedonkulku paranee Työ yleensä kieltoja ja käskyjä, onko tämä jotain myönteistä (opastus) Vartijan rooli korostuu Vankitietous lisääntyy > osataan ohjata tarvittaessa erityistyöntekijöille Hyvä perehdytys vähentää turhia kysymyksiä 2) Vartijan perehdytyskansio osastolle > päivämiehet Tuoko sittenkin lisätyötä? Vai vähentääkö turhaa työtä?	1) Työ laadukkaampaa / tasalaatuista Työtyytyväisyyden lisääntyminen Motivoitunut henkilökunta Kun asiat hoidetaan osastolla hyvin, se vähentää myös johdon työtä Työn hallinta paranee Tasaisempi työnjako Valitukset ja laput johdolle vähenevät 2) Ohjeistettava ja seurattava käyttöönottoa

Kuvio 4 Perehdytyskokeilun tulosten arviointi (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 55)

5.2 Vuorovaikutus

Ihmisen kyky ja halu vaihtaa kokemuksia, ajatuksia, tekoja tai mielipiteitä toisten ihmisten kanssa kutsutaan vuorovaikutustaidoiksi. Tärkeää on, että jokainen osallistuu yhteiseen keskusteluun vastavuoroisesti. Myönteistä vuorovaikutusta on:

- kannustaminen ja rohkaisu
- läsnäolo
- myönteinen palaute, joka kuitenkin on realistista
- kuunteleminen ja tuki
- huomioiminen ja myötätunto (Suomen Mielenterveysseura.)

Empatiaa tarvitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja ihmissuhteissa. Empatia on toisen ihmisen tunteiden, tarpeiden ja tavoitteiden tunnistamista, huomioimista sekä niihin vastaamista. Empaattinen ihminen osaa lukea viestejä myös rivien välistä ja ymmärtää kehollisia ja sanattomia eleitä ja ilmeitä. Saatuaan osakseen myötätuntoa ja ymmärrystä varhaisesta vuorovaikutuksesta lähtien, oppii sitä itsekkin. Empatiaa voi harjoitella koko elämän ajan kaikissa ihmissuhteissa. (Suomen Mielenterveysseura.)

Pystyäkseen toimimaan yhdessä tarvitaan sekä yhteistyökykyä että osallistumista. Osallistuminen joukkoon perustuu luottamukseen ja ymmärtämiseen toisten paikasta ja roolista, jotta tulee itsekkin ymmärretyksi. Luottamuksen lisäksi täytyy olla kyky sovittaa erilaiset näkemykset yhteen. (Suomen Mielenterveysseura.)

Omien tarpeiden ja tavoitteiden tunteminen on vankan vuorovaikutuksen lähtökohta. Täytyy myös olla kykyä tunnistaa asiat, jotka heikentävät ja lisäävät omaa hyvinvointia. Myönteinen minäkuva, hyvä itsetunto ja itseluottamus ovat yhteydessä jämäkkyyteen. Jämäkkä ihminen osaa tunnistaa, määritellä ja ilmaista omat rajat, jotka lisäävät hyvinvointia. Nämä rajat ovat tärkeitä oman itsensä kohtelussa kuin siinäkin, miten antaa muiden kohdella itseään. Jämäkkyys on myös kykyä arvostaa omia näkemyksiä, tuoda esiin mielipiteitä ja ajatuksia sekä puolustaa rohkeasti omaa näkökulmaa. (Suomen Mielenterveysseura.)

Vangit arvioivat uuden perehdyttämiskäytännön positiivisena. Vartijat pitivät mahdollisena, että tämänlainen perehdytystyö poikii lisätyötä eikä vähennä turhaa työtä kuitenkaan. Johdon mielestä käytäntö mahdollistaa tasalaatuisemman työn jakaantumisen, joka vaikuttaa vartijoiden motivaatioon sekä työtyytyväisyyteen. (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 56.)

Rikosseuraamuslaitoksen tekemän laatututkimuksen tulos tukee vankien saamaa hyötyä perehdyttämisessä. Kyselyssä kävi ilmi, että erityisesti suljetuissa vankiloissa perehdytykseen liittyvissä asioissa oli paljon epätietoisuutta. Henkilökunnan antama tieto käytännöistä ja säännöistä koettiin erityisen tärkeänä. Puute ohjeistuksesta näkyi kielteisesti kaikissa laadun osatekijöissä vankikyselyssä. (Ylisassi, Seppänen Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 56.)

5.3 Tulo-opas osaston turvallisuuden apuna

Keskeisimmät arvot, jotka ohjaavat vankeinhoitoa ja kriminaalihuoltoa, ovat ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus ja turvallisuus. Tässä yhteydessä turvallisuuden edistäminen tarkoittaa yhteiskunnan suojelemista rikollisuutta vastaan, estettävä tuomittua tekemästä uusia rikoksia täytäntöönpanon aikana ja vaikuttaa rangaistuksen suorittamisen jälkeiseen aikaan rikollisuuden vähentämiseksi. Turvallisuuden toteutuminen edellyttää vankien suojele-

mista toisiltaan sekä itsensä vahingoittamisen ja itsemurhien ehkäisyä. Turvallinen ja vuorovaikutuksellinen toiminta vankien ja henkilökunnan välillä sekä henkilökunnan turvallisten työolosuhteiden varmistaminen, on keskeistä turvallisuuden toteutumisen kannalta. (Kauppila 1999, 33.) Tulo-opas, josta käy ilmi arkeen liittyvät säännöt ja käytännöt, auttavat turvallisten olosuhteiden varmistamisessa sekä vankien että henkilökunnan osalta.

Turvallisuus on sekä henkilökunnan että vankien perusoikeus. Vankilan on oltava turvallinen paikka vangeille ja henkilökunnalle. Laitoksen hyvästä järjestyksestä hyötyvät sekä henkilökunta että vangit. Hyvin järjestetyssä laitossuhteisössä jäsenet noudattavat keskeisiä sääntöjä mielellään. Järjestyksen turvaamiseksi tai tuhoavan käyttäytymisen estämiseksi voidaan joutua tekemään rajoituksia joidenkin vankien osalta. (Vankeinhoidon koulutuskeskus 1998, 30-31.) Tulo-opaasta löytyy myös ohje, jossa vankia pyydetään tutustumaan vankilan järjestyssääntöihin. Järjestyssäännöistä löytyy tietoa kurinpitotoimenpiteistä, jotka vankilassa on käytössä tilanteen niin vaatiessa.

Tutkintavankeuslain 10. luku 1-3 §:ssä määritellään vankilan järjestykseen ja kurinpitoon liittyviä asioita. Vankilan järjestyssääntö sisältää mm. tarkempia määräyksiä ja säännöksiä vankilan järjestyksen ylläpitämiseen. Laki sanoo, että tutkintavangin on noudatettava vankilan järjestyssääntöjä sekä henkilökunnan antamia käskyjä ja kehoituksia. Tämän lisäksi tutkintavangin tulee käyttäytyä asiallisesti henkilökuntaa sekä muita henkilöitä ja vankeja kohtaan. Järjestyksrikkomuksesta voidaan määrätä tutkintavangille kurinpitorangaistus. (Tutkintavankeuslaki 10:1-3.)

Vankilahenkilöstön näkökulmasta vangit odottavat heidän valvovan rutiinien toteutumista ja turvallisuutta. Vartijan toivotaan olevan näkyvillä. Vangit toivovat päiväjärjestyksen noudattamista ilman poikkeuksia sekä rajojen asettamista. Kehitysvammaiset, vanhat ja huonokuntoiset vangit haluavat omaa rauhaa tai erilleen muiden pelossa. (Ylisassi, Seppänen, Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 29.) Vartijat luonnehtivat olevansa ensisijaisesti turvallisuuden valvojia, joiden työ pitää sisällään ohjauksellista toimintaa. Vartijat kuvasivat työtään yksilöllisenä suorituksena ja sanoivat yhteistyön olevan vähäistä. Yhteistyön edistämällä voitaisiin kuitenkin vaikuttaa vankilan turvallisuuteen. (Ylisassi, Seppänen, Uusitalo, Kalavainen & Piispanen 2016, 33). Tulo-opaasta löytyy osaston päiväjärjestys sekä säännöt, jotka tutkintavankiosastolla ovat voimassa. Vartijat voivat tarvittaessa tukeutua tulo-oppaaseen epäselvissä tilanteissa, jotta osaston yhtenäiset säännöt ja käytännöt toteutuvat jokaisessa työvuorossa.

6 Tulo-oppaan työstäminen

Vankila on ensikertalaiselle usein kokemuksena hämmentävä. Vankilan arki on omanlaisensa ja se tuntuu usein pelottavalta, jännittävältä ja ehkä jopa ahdistavaltakin ensikertalaiselle.

Käytännönläheinen ja asianmukainen tieto koulutus- ja harrastusmahdollisuuksista sekä vankilan arkitoiminnoista on vankeusajan alettua tärkeää vapautumista ajatelle. On hyvä hyödyntää vankeusaikaa opiskeluun, kuntoutukseen ja vankilassa järjestettyihin toimintoihin. (Spartak Kajaani ry 2017.)

Idea tulo-oppaasta opinnäytetyönäni alkoi muodostumaan muutaman viikon jälkeen työharjoittelun aloittamisesta. Sen tarpeellisuus näkyi hyvin selkeästi, kun tutkintavankiosastolle saapui uusi vanki, varsinkin jos tämä oli ensikertalainen. Olen työskennellyt lastensuojelulaitoksessa Erityisen huolenpidon osastolla, jossa säännöt ja käytännöt ovat hyvin erilaiset perusosastoon verrattuna. Tullessaan osastolle nuori on usein hermostunut, vihainen, pelossaan tai vieroitusoireinen ja koska osaston säännöt käydään läpi nuoren tulopäivänä, ne usein unohtuvat ainakin osittain. Olemme Erityisen huolenpidon osastolla keskustelleet useasti nuorille suunnitellusta tulo-oppaasta, mutta toistaiseksi sitä ei ole vielä tehty. Opas helpottaisi nuorten arkea, koska jokaisen on noudatettava osaston sääntöjä ja päiväjärjestystä asioiden sujuvuuden vuoksi. Tämän ajatuksen pohjalta idea toteuttaa tulo-opas tutkintavankiosastolle sai alkunsa.

6.1 Aineistonkeruumenetelmät

Ennen tulo-oppaan kokoamista keräsin itselleni mahdollisimman paljon materiaalia vankilan sisältä, kirjastosta sekä internetistä. Tutustuin olemassa oleviin muiden vankiloiden tulo-opaisiin tai vastaavanlaisiin tuotoksiin. Aineistonkeruumenetelmänä käytin kyselyä sekä teema- ja avointa haastattelua.

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa. Etuna kyselytutkimuksissa voidaan pitää sen avulla kerättyä laajaa tutkimusaineistoa: on mahdollista saada paljon ihmisiä tutkimukseen ja voidaan kysyä monia asioita. Kyselytutkimus säästää aikaa ja vaivaa ollen näin tehokas menetelmä. Haittoina kyselytutkimuksissa ovat muun muassa mahdottomuus varmistaa vastaajien rehellisyys vastauksissaan, kysymysten väärinymmärrykset, vastaajien perehtyneisyys kysymysten aiheeseen, toimivan lomakkeen tekeminen ja vastaamattomuus. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 180-182.)

Jaoin kyselylomakkeet henkilökohtaisesti vangeille ja kerron samalla opinnäytetyöni aiheen, tutkimuksen tarkoituksen sekä milloin ja minne kyselylomakkeet täytyy palauttaa.

Kyselyä varten tein hyvin pelkistetyt ja yksinkertaiset lomakkeet, joiden kysymyksiin on helppo vastata. Naisten tutkintavankiosastolla on myös ulkomaalaisia vankeja ja jotta heillä olisi ollut mahdollisuus osallistua kyselyyn halutessaan, tein kyselylomakkeen myös englanninkielisenä.

Informoitu kysely tarkoittaa, että lomakkeet jaetaan henkilökohtaisesti. Tällöin tutkija menee paikkaan, jossa kohderyhmän on tavoitettavissa henkilökohtaisesti ja kertoo kyselystä, tutkimuksen tavoitteista sekä vastaa kysymyksiin jakaessaan lomakkeita. Lomakkeet täytetään omalla ajalla ja palautetaan sovittuun paikkaan. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 183-184.)

Tein haastattelujen muistiinpanot käsin ja siirsin ne tietokoneelle omaksi dokumentiksi. Pidän ne hallussani siihen asti, että opinnäytetyöni hyväksytään. Tein avoimet haastattelut vangeille, jotka siihen suostuvat. Haastattelut toteutuivat yksilöhaastatteluina. Haastattelukysymykset muotoutuivat osin kyselytulosten vastauksista eli kysymykset olivat lähinnä tarkentavia kysymyksiä vastauksiin sekä lisäksi yleisiä kysymyksiä liittyen muun muassa visuaaliseen ulkonäköön.

Lomake- ja avoimen haastattelun välimuotona voidaan pitää teemahaastattelua. Haastattelun aihepiiri on tyypillisesti tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys eivät ole tiedossa. Avoin haastattelu on strukturoimaton, vapaamuotoinen ja lähimpänä keskustelua. Avoimessa haastattelussa selvitetään keskustelun kuluessa haastateltavan mielipiteitä ja ajatuksia. Sekä teema- että avoimissa haastatteluissa on hyvä varautua tunnistamaan kahteen tuntiin kestäviin haastatteluihin. Toisaalta osa haastateltavista voi olla hyvin vähäpuheisia, kun taas toisaalta erittäin puhelaita. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 195-198.)

6.2 Opinnäytetyön aloitus

Mahdollisuus tehdä opinnäytetyö Hämeenlinnan vankilaan sai alkunsa viime keväänä 2016, kun lähetin vankilan toiselle apulaisjohtajalle sähköpostia ja tiedustelin Työn kehittämisen harjoittelupaikkaa alkuvuoteen 2017. Samaisen kirjeenvaihdon yhteydessä ilmoitin kiinnostukseni tehdä vankilalle opinnäytetyöni, jos heillä on siihen tarvetta. Varmistus työharjoittelupaikasta tutkintavankiosastolla tuli elokuussa 2016 ja samalla sovittiin suullisesti, että teen myös opinnäytetyöni sinne. Opinnäytetyöni aihe jäi vielä hautumaan, mutta sen oli jollain tavalla liityttävä Lähityö -hankkeeseen, johon olin menossa suorittamaan harjoitteluni.

Sain kutsun 24.10.2017 pidettävään Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen Lähityöpäivään, johon oli kutsuttu vankiloiden lähityön yhdyshenkilöt ja lähityön kehittämisryhmät, apulaisjohtajat, esimiehet, johtajat. Lähityöpäivänä käytiin läpi lähityön käytännön mallien esittely eri vankiloista ja yhdyskuntaseuraamustoimistoista. Oman puheenvuoroni aikana Hämeenlinnan vankilan esittelyn yhteydessä, kerroin saaneeni hyväksynnän opinnäytetyön tekemiseen osallistujille. Opinnäytetyöni liittyisi jollain tapaa lähityöhön ja sen edistämiseen, mutta opinnäytetyön aiheen olevan vielä mietinnän alla.

Pääseminen Työn kehittämisen harjoitteluun Hämeenlinnan vankilaan tarkoitti työskentelyä asiakasrajapinnassa ja käytännössä tämä tarkoitti, että vietin päivät tutkintavankiosastolla vartijoiden kanssa, jotka lähityötä päivittäin tekevät. Koin, että tehdessäni työtä lähellä kohderyhmää, saan parhaimman näkemyksen lähityöstä konkreettisesti ja pystyn samalla miettimään opinnäytetyöni aihetta, jotta se hyödyttäisi vankilaa lähityön tekemisessä.

Olen työskennellyt lastensuojelulaitoksessa Erityisen huolenpidon osastolla, joka on tietyiltä osin verrattavissa suljettuun vankilaan. Tämän vuoksi työskentely suljetussa laitoksessa ei ollut uutta, vaikkakin käytännöt ja säännöt ovat hyvin erilaiset. Molemmissa on kuitenkin hyvin strukturoitu päiväjärjestys, joka mahdollistaa arjen sujumisen joustavasti.

Sekä Erityisen huolenpidon osastolle tultaessa, että tutkintavangin saapuessa osastolle tilanne on usein hyvin hämmentävä ja jännittävä. Erityisen huolenpidon osastolle tulevalle nuorelle kerrotaan tulotilanteesta ja osastoon tutustuttaessa säännöt. Nämä säännöt unohtuvat usein tai nuori on niin jännittynyt, ettei ei pysty vastaanottamaan tietoa. Tämä aiheuttaa usein konflikteja osastolla nuoren toimiessa vastoin sääntöjä. Havaitsin samanlaisia haasteita tutkintavankiosastolle tullessa uudella tai ensikertalaisella vangilla. Tämä havainnon vuoksi aloin miettimään yksinkertaisen tulo-oppaan tekemistä tutkintavankiosastolle, joka kuitenkin kattaisi tarvittavat tiedot, joiden avulla vangin arki sujuisi paremmin eikä turhia sääntörikkomuksia tulisi.

Pohdittuani hetken asiaa, laitoin ideasta sähköpostia vankilan apulaisjohtajalle ja tiedustelin hänen mielipidettään asiaan. Hyväksytyn vastauksen sain rikosseuraamusesimieltä, jolle apulaisjohtaja oli asian delegoinut. Rikosseuraamusesimies toimi Työn kehittämisen harjoitteluhajaajanani sekä opinnäytetyön työelämäkumppanin yhteyshenkilönä.

6.3 Tulo-oppaan toteutus

Aloittaessani Työn kehittämisen harjoittelun opinnäytetyön aihe oli vielä täysin auki. Sovittuna oli ainoastaan se, että aihe liittyy jollain tapaa lähityö-hankkeeseen, jota oltiin aloitettu Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosastolla. Jonkin aikaa vankilassa ollessani ja arkea seurattessani tulo-oppaan hyödyllisyys helpottaa vankia, varsinkin ensikertalaista, alkoi tuntua järkevältä opinnäytetyön aiheelta. Kyselin vielä usealta vankisairaalan puolella työskentelevältä vartijalta heidän mielipidettään tulo-oppaan tarpeellisuudesta. Vastauksien perusteella tulo-oppaalle olisi kysyntää ja se voisi osaltaan helpottaa vartijoiden päivittäistä työtä. Vartijoiden kertomusten mukaan vangit kyselevät samoja asioita useaan kertaan päivässä, jotkut samoja asioita päivittäin. Tämän perusteella ainakin osaan kysymyksistä voisi löytyä vastaus tulo-oppaasta ja vanki voisi sen itse sieltä tarkistaa.

Laitoin tämän jälkeen sähköpostia opinnäytetyön aiheesta apulaisjohtajalle, myönteisen vastauksen sain rikosseuraamusesimieheltä, jolle apulaisjohtaja delegoi opinnäytetyöni ohjaamisen ja valvomisen. Kun ehdotukseni opinnäytetyöstä oli Hämeenlinnan vankilan puolelta hyväksytty, aloin valmistelevaan aiheanalyysiä saadakseni opinnäytetyöprosessin pikaisesti alkuun. Aiheanalyysi hyväksyttiin 10.2.2017 ja samalla sain tietää opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan, johon ottaa yhteyttä. Tapasin ohjaavan opettajani 9.3.2017 ja kävimme läpi opinnäytetyöhön liittyviä asioita. Tässä vaiheessa itselläni oli selkeä visio toteutuksesta, mutta tiesin opinnäytetyön raportoinnista tulevan itselleni erittäin haastavan, sillä laajahkon teoriapohjaisen tekstin tuottaminen ei kuulu omiin vahvuuksiini. Tiesin kuitenkin sen, että itse tulo-oppaan tekeminen sujuisi suhteellisen helposti, koska pystyin lastensuojelulaitoksesta saamani työkokemuksen perusteella hahmottamaan minkälaisia asioita oppaan on hyvä sisältää.

Ensimmäiseksi kävin läpi Hämeenlinnan vankilan verkkolevyt ja etsin dokumentteja sekä ohjeita, jotka kuuluvat vankien tavalliseen arkipäivään. Käytännössä nämä tarkoittavat erilaisia kaavakkeita, lupa-anomuksia, sääntöjä ja ohjeita. Löysin Hämeenlinnan vankilan verkkolevyiltä vangeille vuonna 2014 tehdyn tulo-oppaan. Mainitessani tästä joillekin vartijoille kukaan ei tuntunut olevan tietoinen oppaan olemassa olostä. Kävi selväksi, että kukaan ei ollut sitä käyttänyt ja kaiken lisäksi siinä oleva tieto oli vanhentunutta. Lisäksi etsin internetistä haksanoilla ”vankila tulo-opas” olemassa olevia tulo-oppaita, joiden avulla saisin käsityksen minkälaista tietoa oppaat pitävät sisällään.

Päätin ottaa vanhan tulo-oppaan rungon uuden pohjaksi, koska se oli kuitenkin toimiva siltä osin ja siinä oli selvästi ne asiat, jotka tulo-oppaassa on arjen sujumisen kannalta tärkeä olla. Olin jo suunnitelman alusta asti päättänyt, että haluan ottaa vangit osallisiksi tulo-oppaan tekemiseen, koska he ovat se kohderyhmä, jolle oppaan tulon tekemään. Tutkintavankiosastolla käydessäni juttelin joidenkin vankien kanssa kysyen heidän mielipidettään tulo-oppaasta sekä heidän näkemystään sen tarpeellisuudesta. Suulliset kommentit olivat myönteisiä ja osa toi esiin, ettei sellaista ole koskaan nähnyt ja siitä voisi olla jollekin apua.

Saatuani selville ne tiedot, jotka oppaassa tuli olla aloin suunnittelemaan kyselypohjaa sekä saatekirjettä, jotka toimittaisin tutkintavankiosastolle sekä myös päihdesitoumusosaston vangeille, jotka ovat vankeusvankeja. Tavoitteena oli saada sekä ensikertalaisten tutkintavankien, että vankeusvankien ja uusijoiden toiveita, sillä jokaisella varmasti olisi oma mielikuva oppaan sisällöstä.

Tutkintavankiosastolla ja päihdesitoumusosastolla oli ulkomaalaisia vankeja, jonka vuoksi tein kyselyn ja saatekirjeen suomen lisäksi myös englannin kielellä. Saatekirje sisälsi myös haas-

tatteluluvan, joka siihen osallistuvan vangin oli allekirjoitettava. Toimitin kyselyt saatekirjeineen molemmille osastoille maaliskuun puolen välin jälkeen. Kokosin molemmilla osastoilla kaikki osaston vangit pöytien ääreen ja kerroin opinnäytetyöstä, jonka tulen tekemään ja johon toivon heidän osallistuvan. Kyselyn vastaamiseen vangit saivat aikaa viikon.

Pettymykseksi kyselylomakkeita oli palautettu vain 6 kappaletta vankimäärän ollessa kahdella osastolla yhteensä yli 20. Kukaan ulkomaalaisista vangeista ei ollut osallistunut kyselyyn. Toisaalta tämä ei itseäni kovin paljoa ihmetyttänyt, sillä kyselyjä jättäessäni kävi ilmi, että kaikki ulkomaalaiset tutkintavangit eivät osanneet edes lukea.

Seuraava askel oli sopia haastattelupäivä. Koska haastateltavia oli vain 6 ja suurin osa heistäkin toivoi yksilöhaastattelua, toteutin kaikki haastattelut kahden kesken. Kun haastattelupäivänä saavuin Hämeenlinnan vankilaan, haastattelusta kieltäytyi yksi päihdesitoumusosaston vankeusvanki. Haastattelin siis kyseisenä päivänä viittä vankia ja sain heiltä sen verran tietoa ja erilaisia toiveita, että pystyin suunnittelemaan tulo-oppaaseen heidän toiveidensa mukaisia asioita. Asioita, joita tulo-oppaassa olisi haastateltujen vankien mielestä hyvä olla, olivat mm. rikosoikeudellinen prosessi, vankilasanastoa sekä tieto siitä, mitä asioita kukin vankilan virkailija hoitaa. Lisäksi toiveena oli, että opas olisi käännetty ruotsin- ja englanninkielelle. Alla pari kommenttia tulo-oppaaseen osallistuneilta vangeilta.

Haastatteluiden jälkeen aloin kokoamaan ja muokkaamaan tulo-opasta siihen malliin, että se olisi tarkistusta vaille valmis. Työskentely sujui hitaasti, sillä oma vuorotyö Turussa vaikutti työskentelyyn suuresti. Yövuorojen aikana opas ei edennyt mihinkään.

Ensimmäisen version sain valmiiksi touko-kesäkuun aikana, mutta pääsin käymään vankilassa vasta juhannuksen jälkeen. Tällöin kävin kohta kohdalta läpi tulo-oppaaseen laitettut käytännöt sekä niiden oikeellisuuden tutkintavankiosaston vartijan Krista Nurmesniemen kanssa. Koitin myös selvittää vankilassa käydessäni eri virkailijoilta, mistä saisin tietoa rikosoikeudellisesti prosessista sellaisessa mittakaavassa, että siitä voisi laittaa jonkinlaisen selkeän kaavion oppaaseen. Keskusteltuani asiasta kahden rikosseuraamusesimiehen, vartijan ja vankilan apulaisjohtajan kanssa, tulin siihen tulokseen, että kyseinen prosessikaavio on mahdoton toteuttaa, koska se muuttuu usein. Lisäksi jokainen tapaus on yksilöllinen ja aina löytyy tulkinanvaraa. Vankien omat asianajajat huolehtivat asiakkaidensa rikosoikeudellisen prosessin tiedottamisesta sitä mukaa kuin se etenee, joten oli parempi, etten puutu siihen, jotta oppaaseen ei tule virheellistä tietoa. Oppaan kääntämisen eri kielille jätin vankilan itse päätettäväksi, sillä oma kielitaitoni ei siihen riitä. Toki opasta olisi hyvä saada käännettyä muutamalle eri kielelle, sillä vankilassa on tänä päivänä paljon ulkomaalaisia, jotka eivät ymmärrä englantia. Vartijoilta saadun palautteen mukaan tarvetta olisi ainakin ruotsin-, englannin-, romanian- ja venäjänkieliselle tulo-oppaalle.

Korjasin ja muokkasin tarvittavat kohdat oppaasta ja heinäkuussa lähetin sen vankilan johtajalle luettavaksi ja hyväksyttäväksi. Lisäksi laitoin sen opinnäytetyön yhteyshenkilölleni. Vankilan johtaja siirsi tulo-oppaan tarkistuksen ja hyväksymisen apulaisjohtajalle, joka palautti tulo-oppaan kommenttien kera muokkauksen alle. Myös rikosseuraamusesimiehellä oli oppaaseen joitakin muutokohtia.

Sovin jälleen käynnin Hämeenlinnan vankilaan ja kävin siellä elokuun alussa tapaamassa johtoa. Kävimme tulo-oppaan yhdessä läpi niiltä osin, jotka piti vielä oikeellisuuden puolesta tarkistaa ja muuttaa. Tässä yhteydessä kävi ilmi, että apulaisjohtaja oli luullut tulo-oppaan otettavan käyttöön myös keskusvankilan puolella, jossa säännöt ovat jonkin verran erilaiset. Tämän vuoksi oppaaseen ei jouduttu loppujen lopuksi tekemään paria muutosta enempää. Korjaukset tein saman tien ja tulo-oppaasta tulostettiin muutama kappale, jotka toimitettiin tutkintavankiosastolle sekä vartijoille arvioitavaksi ja kommentoitavaksi. Arvioinneille ja kommentoinneille annettiin aikaraja seuraavaan viikkoon ja ohjaajani lupasi kerätä ne ja toimittaa ne tämän jälkeen minulle.

Ikäväkseni en saanut yhtäkään arviointia kohderyhmältä eli vangeilta, joilta sitä eniten toivoin ja heidän näkemys oppaasta olisi ollut mielestäni tärkein. Ymmärrän, ettei tutkintavangilla ole kiinnostusta tai motivaatiota osallistua vapaaehtoiseen toimintaan, mutta toisaalta uskon, että jos olisi ollut mahdollista ottaa arviointi vastaan suullisesti, muutama vanki olisi mielellään kertonut oman näkemyksensä tulo-oppaasta. Vartijoista muutama oli kirjoittanut ajatuksiaan tulo-oppaasta ja kommentit olivat pääosin myönteisiä. Johdolta sain erittäin positiivisen palautteen koko opasta koskien. Tulevaisuudessa jää nähtäväksi, kuinka paljon tekemästäni tulo-oppaasta on hyötyä tutkintavankiosastolle tulevalle vangille.

6.4 Tulo-oppaan arviointi

Opinnäytetyön arviointi kuuluu osana oppimisprosessiin. Arvioinnin kohteena on aihepiiri, idean kuvaus, asetetut tavoitteet, kohderyhmä, tietoperusta sekä teoreettinen viitekehys. Opinnäytetyön raportin tulisi selvittää kyseiset asiat tarkasti ja selkeästi. (Vilkka & Airaksinen 2003, 154.)

Oman arvioinnin tueksi on hyvä kerätä palautetta kohderyhmältä. Opinnäytetyön tarkoituksena on olla keskeinen ja mielenkiintoinen tehdylle kohderyhmälle, joten palautteessa on hyvä pyytää huomioimaan oppaan käytettävyys ja toimivuus sekä tavoitteiden saavuttaminen. (Vilkka & Airaksinen 2003, 154-157.)

Tulo-oppaan tekeminen oli hyvin mielenkiintoista ja sen kokoaminen opetti paljon vankilan toimintatapoja. Lisäksi työskentely Hämeenlinnan vankilan tutkintavankiosastolla helpotti oppaan suunnitteluvaihetta olennaisesti. Koska en ole rikosseuraamusalan sosionomiopiskelija, minulla ei ollut aluksi minkäänlaista teoriapohjaa vankilatyöskentelylle. Tulo-oppaan tekoprosessi alusta loppuun asti lisäsi ammatillista kasvuani ja opin käytännöntuntemusta rikosseuraamusosalta enemmän kuin olisin voinut edes kuvitella. Koko tulo-oppaan työstämisen aikana sain pääosin positiivista palautetta niiltä vankilan työntekijöiltä, joiden kanssa asiasta keskustelin ja jotka siihen osallistuivat.

Arviointia tulo-oppaasta pyysin vangeilta, vartijoilta sekä johdolta. Yksikään vanki ei osallistunut tulo-oppaan arviointiin, mikä olisi itselleni ollut toivottavaa, mutta en yllättynyt asiasta. Jo vankilassa työskennellessäni havaitsin, että varsinkin tutkintavangit haluavat pitää etäisyyttä muiden vankien lisäksi myös muuhun henkilökuntaan eivätkä halua osallistua mihinkään yhteiseen toimintaan. Olisin varmasti saanut suullisia kommentteja tulo-oppaasta, jos olisin vieraillut tutkintavankiosastolla asian tiimoilta, mutta se ei ollut aikataulullisesti mahdollista.

Vartijoiden palaute oli pääosin positiivista. Eriäviä mielipiteitä aiheuttivat tulo-oppaassa oleva, vankien itsetekemät osaston 10 käskyä ja vankilasanasto, jotka olivat joidenkin vartijoiden mielestä tarpeettomia. Lisäksi kansikuvan piirros ei miellyttänyt kaikkia.

Rikosseuraamusesimiehen sekä vankilan johdon palaute oppaasta oli pelkästään positiivista, myös osaston 10 käskyn osalta. Kaiken palautteen johdosta koen kuitenkin onnistuneeni tekemään tulo-oppaasta niin toimivan, että siitä on vankilalle hyötyä jatkossa ja se tuli tarpeeseen.

7 Tulo-oppaan sisällys ja kuvaus

Tulo-opas pitää sisällään Hämeenlinnan vankilan yleisiä asioita, miten ja kenen kanssa vanki voi hoitaa kaikki käytännön asiat sekä vankilassa että vankilan ulkopuolella. Tulo-oppaan sisältö perustuu tutkintavankeuslakiin.

Tulo-opas on helppolukuinen ja mahdollisimman selkeä ilman ns. kapulakieltä. Fontti, fonttikoko ja rivivälit muokkautuivat tulo-opasta tehtäessä. Tarkoitus oli, että tekstiä ei ole liikaa vaan jokainen asia on selitetty yksinkertaisesti ilman väärinymmärryksen vaaraa. Tulo-oppaaseen on laitettu kuvia sekä havainnollistamaan tekstiä, että visuaalisen ulkonäön vuoksi. Tulo-oppaan kansilehden on taiteillut tutkintavanki. Hämeenlinnan vankila ei velvoittanut oppaan kokoamista mihinkään standardiin pohjautuvaan ulkoasuun. Mielestäni tekemäni tulo-opas on toimiva niillä asetuksilla ja sisällöllä, jotka siihen olen koonnut. Opasta voi tarvittaessa päivittää jokainen vankilan henkilökuntaan kuuluva työntekijä, sillä sitä ei ole suojattu salasanalla ja se on tallennettu verkkolevylle, jonne kaikilla on oikeudet.

Sivumäärällisesti tulo-opas ei ole runsas vaan pääpaino on tekstillä ja sen hyödyllisyydellä. Liitteenä tulo-oppaassa on tutkintavankiosaston päiväjärjestys. Haastatteluista tulneiden toiveiden perusteella oppaasta löytyy yksi sivu vankilasanastoa sekä vankien itse tekemät osaston kymmenen käskyä, jotka eivät perustu mihinkään lakiin tai Hämeenlinnan vankilan järjestyssääntöön.

Tulo-oppaan alussa on kerrottu yleisiä asioita Hämeenlinnan vankilasta. Tulo-opas jatkuu käytännöllä, jotka liittyvät yhteydenpitoon vankilan ulkopuolelle. Tämän jälkeen käydään läpi tupakointiin, sosiaali- ja terveydenhuoltoon, toimintaan ja vapaa-aikaan liittyvät käytännöt. Lopuksi tulo-oppaassa on siihen osallistuneiden tutkintavankien haastatteluiden perusteella kerätty heidän toivomiaan vankilan arkeen liittyviä asioita. Näitä asioita ovat tieto vankilan henkilökunnasta ja heidän vastualueensa, tutkintaosaston päiväjärjestys, vankilasanasto sekä tutkintavankien itse laatima osaston kymmenen käskyä. Kaikki tulo-oppaassa kerrotut käytännöt perustuvat tutkintavankeuslain eri pykäliin.

8 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksissa täytyy ottaa huomioon muun muassa henkilötietolaki (523/1999) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999). Tutkimuksen tekemiseen on haettu tutkimuslupa Keskushallintovirastosta ja Hämeenlinnan vankila on tehnyt minusta turvallisuusselvityksen (L 177/2002). Opinnäytetyö on hankkeistettu ja siitä on tehty kirjallinen sopimus yhteistyökumppanin kanssa, josta molemmilla osapuolilla on oma kappaleensa.

Saadun tutkimusluvan vaatimuksen pohjalta tein saatekirjeen, josta kävi ilmi opinnäytetyöni tarkoitus sekä vahvistus vangin anonymiteetin suojaamisesta. Vanki, joka osallistui opinnäytetyöni tekemiseen, allekirjoitti suostumuksen, joka jäi vangin omiin tietoihin vankilan arkistoon. Tutkimuksen kohdistuessa ihmisiin, on tärkeää selvittää, millaisia riskejä osallistumiseen sisältyy, mitä tietoa osallistujat saavat ja miten heiltä hankitaan suostumus (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26).

Kaikki teoria, joita käytin tehdessäni opinnäytetyötäni, oli mahdollisimman ajantasaista. Kaikki vankilan sääntöihin ja tutkintavankiosaston käytäntöihin liittyvät asiat varmistin Hämeenlinnan vankilan apulaisjohtajalta, rikosseuraamusesimieheltä sekä naisten tutkintavankiosaston vanginvartijalta. Muut lähteet koostuivat aineistosta, jotka keräsin itse, Hämeenlinnan vankilan omista dokumenteista, ajantasaisista lakipykälistä sekä luotettavista internet-sivustoista. Apulaisjohtajan hyväksyttyä tulo-opas sisältöineen, se jaettiin tutkintavankiosaston vangeille ja vartijoille käyttöön sekä arvioitavaksi.

Käsittelin kyselylomakkeen ja haastattelun vastaukset anonymisti, vaikka jatkohaastatteluja varten tarvitsin vangin nimen, jotta pystyin sopimaan opinnäytetyöhöni osallistuvien vankien

kanssa haastatteluajat. Muuhun tarkoitukseen nimiä ei käytetty eikä vastauksien perusteella pystytty selvittämään henkilön identiteettiä. Haastattelukysymykset liittyivät vain tulo-oppaaseen kerättävää aineistoa sekä visuaalista ulkonäköä varten.

Säilytän tutkimusaineiston hallussani siihen asti, kunnes opinnäytetyöni on hyväksytty. Tämän jälkeen kaikki muistiinpanot haastateltavien osalta sekä muu salassa pidettävä materiaali hävitetään.

9 Pohdinta

Mielestäni onnistuin tavoitteessani koota yksinkertainen, mutta silti tarpeeksi kattava tulo-opas tutkintavangeille. Sain vapaat kädet tehdä oppaasta oman näköisen, joten koin sen myös luottamuksen osoituksena vankilan puolelta, että he uskoivat minun osaavan tehdä heille sopivan tuotoksen. Tulo-opas pitää sisällään kaikki tärkeimmät arkiset asiat, jotka vankien on hyvä tietää. Sen ovat hyväksyneet ja antaneet luvan ottaa käyttöön heti apulaisjohtaja Jarmo Haavisto sekä rikosseuraamusesimies Jari Rannikko, joka toimi vankilassa työelämän yhteyshenkilönäni.

Koko tulo-oppaan teko alusta loppuun asti on ollut mielenkiintoista, sillä sitä tehdessäni olen perehtynyt rikosseuraamusalaan käytännössä heti ensimmäisestä päivästä alkaen. Opiskelen sosiaalialan koulutusohjelmaa eivätkä omat opintoni ole sisältäneet yhtään rikosseuraamusalan opintoja ja tämän vuoksi olen opasta tehdessäni oppinut käytännön kautta erittäin paljon rikosseuraamusalaan liittyviä asioita ja käytäntöjä. Työharjoittelu Hämeenlinnan vankilassa alkuvuodesta tuki tulo-oppaan tekoprosessia olennaisesti, sillä työskennellessäni tutkintavankiosastolla pystyin koko ajan havainnoimaan erilaisia asioita arjessa, joiden pohjalta tulo-opas hiljalleen muotoutui päässäni ennen varsinaisen tulo-oppaan työstämistä.

Suljetussa laitoksessa työskentely on itselleni tuttua, joten työkokemus lastensuojelulaitoksessa tuki koko opinnäytetyöprosessia ja helpotti omaa työskentelyä miettiessäni tulo-oppaaseen hyödyllistä tietoa. Ihan tyhjältä en tulo-oppaaseen tarvittavia aiheita kuitenkaan keksinyt vaan käytin hyödynseni netistä löytyviä muiden vankiloiden tulo-oppaita tai vastaavia, joita tosin oli hyvin vähän.

Itse tulo-oppaan kokoaminen oli suhteellisen helppoa, kun olin tehnyt jonkinlaisen rungon, mitä se pitää sisällään. Vankien kyselyiden ja haastatteluiden jälkeen tehtäväkseni jäi kerätä kaikki tieto mahdollisimman helposti luettavaan kokonaisuuteen ja laittaa asiat jollain tavalla loogiseen järjestykseen oppaassa. Kun opas oli kasattu, jäljelle jäi oppaassa olevien käytäntöjen oikeellisuuden tarkastaminen ja se hoitui luontevasti vierailulla Hämeenlinnan vankilassa. Tämän vierailun jälkeen tein tarvittavat korjaukset ja sen jälkeen lähetin oppaan sähköpostilla hyväksyttäväksi. Viimeiset muutokset tulo-oppaaseen, joka osastolle otettiin käyttöön, tein apulaisjohtajan ja rikosseuraamusesimiehen tarkistuksen jälkeen.

Saadakseni täyden hyödyn tekemälleni oppaalle, olisin toivonut enemmän vankien osallistumista sen tekemiseen. Uskoisin, että onnistuakseni tässä, olisin tarvinnut pidempää vankilasaolojaksoa, jotta luottamus vankien välille olisi syntynyt ja yhteistyö heidän kanssaan olisi ollut vuorovaikutuksellisempaa. Tällöin olisin myös paremmin pystynyt yksilöimään erilaisia oppimiseen ja/tai lukemiseen liittyviä haasteita ja ongelmia sekä ottamaan niitä enemmän oppaassa huomioon erilaisin keinoin.

Toivon oppaasta olevan hyötyä varsinkin ensikertalaiselle tutkintavangille, jolla ei ole minikäänlaista käytännön tietoa, miten vankilassa voi hoitaa omia asioitaan. Haastattelujen perusteella tällaiselle tulo-oppaalle on käyttöä, sillä useamman vangin mukaan ensimmäiset päivät ovat vaikeita ja on paljon asioita, jotka täytyy selvittää niin siviilin puolella kuin vankilassakin. Toisaalta nyt kun olen opinnäytetyöni tehnyt enkä ole enää mukana Hämeenlinnan vankilan arjessa, en tiedä miten paljon tekemääni tulo-opasta hyödynnetään jatkossa. Työelämän yhteyshenkilöni sanoi, että opas on helppo jopa hänen päivittää, mutta mitään velvollisuuksia tai pakkoa siihen ei kenelläkään ole. Toki toivon, että sitä ei haudata ja unohdeta minnekään vanhenemaan.

Nykyinen Hämeenlinnan vankila rakennetaan uudestaan ja koko vankila tulee muuttumaan täysin uudentyyliksi nykyaikaa vastaavaksi laitokseksi. Uuden vankilan on tarkoitus valmistua vuonna 2020. On hyvin todennäköistä, että uuden vankilan ilmoitustauluna tulee toimimaan digitaalinen inforuutu, josta vangit voivat jatkossa lukea kaiken tiedon, jonka tarvitsevat. Tekemästani tulo-oppaasta voidaan ottaa siinä tapauksessa ne tiedot, joita inforuudulla on tärkeä olla, mutta suoraan tekemääni dokumenttia ei siihen voi lisätä. Kaiken lisäksi toivoisin, että tulo-opasta käännettäisiin eri kielille ja oletettavasti näin joudutaan jossain vaiheessa tekemään, sillä osa vangeista tulee aina olemaan ulkomaalaisia ja säännöt ovat heille samat. Tulo-oppaasta on myös helppo tehdä kuunnelma eri kielille, jolloin kielitaito, lukutaito tai luetun ymmärtäminen ei vaikuta vangin tiedonsaantiin vankilan sääntöjen ja käytäntöjen osalta.

Kaiken kaikkiaan olen opinnäytetyöprosessin oppinut etsimään ja hyödyntämään teoretietoa eri lähteistä opinnäytetyöni tueksi ja koko opinnäytetyöprosessi on ollut erityisen opettavainen kaikkine työvaiheineen. Olen tyytyväinen, että olen saanut tutustua välillisesti vankilamaailmaan tämän opinnäytetyöni kautta ja pystynyt tekemään toimivan tuotoksen täysin vieraseen ympäristöön.

Lähteet

Painetut lähteet:

Erilaisten oppijoiden liitto ry. 2008. Erilaisen oppijan käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Hirsijärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Kauppila, T., 1999. Vankeudesta vapauteen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Lavikkala, R. (toim.) & Lindeborg, H. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Tampere: Tampereen yliopistopaino - Juvenes Print.

Mohell, U. & Pajuoja, J. 2006. Vankeuspaketti. Tallinna: AS Pakett.

Myhrberg, P. 2007. Vangin asema ja valvonta. Tampere: Juvenes Print.

Myhrberg, P. 2012. Vankeuden täyttöönpäätös. Tampere: Tampereen yliopistopaino - Juvenes Print.

Mäkipää, L. 2013. Vankiloiden järjestyssääntöjen sisältöanalyysi vankeuslakiuudistuksen näkökulmasta. Helsinki: Hakapaino.

Rikosseuraamuslaitos. 2015. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaukset. KopioNiini.

Spartak Kajaani ry. 2017. Ensivienkulan käsikirja.

Vankeinhoidon koulutuskeskus. 1998. Vähimmäissääntöjen soveltaminen. Helsinki: Hakapaino.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2005. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Werner Söderström.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Virtanen, H. 2012. Selkokielen käsikirja. Tampere: Tammerprint.

Ylisassi, H., Seppänen, L., Uusitalo, H., Kalavainen, S. & Piispanen, P. 2016. Aktivoiva lähtö - Vankiloiden valvonta- ja ohjaushenkilöstö vuorovaikutuksellista lähtöä tekemässä. Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Sähköiset lähteet:

Euroopan ihmisoikeussopimus 20.5.1999/63. Finlex. Valtiosopimukset. Viitattu 26.8.2017 <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063#idp450637936>

Henkilötietolaki 22.4.1999/523. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 10.8.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkil%C3%B6tietolaki>

Korkein oikeus. 2014. Oikeudenkäyntimenettelyä koskevia periaatteita. Viitattu 26.8.2017 <http://korkeinoikeus.fi/fi/index/muutoksenhakijalle/oikeudenkayntimenettelyakoskeviaperiaatteita.html>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 10.8.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=julkisuus%20laki>

Portti vapauteen. Hämeenlinnan vankila. Viitattu 6.7.2017.

http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/tapaajan_opas/hameenlinnan_vankila

Portti vapauteen. Tutkintavankeus. Viitattu 8.7.2017

http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/rikosoikeudellinen_prosessi_ja_seuraamukset#Tutkintavankeus

Pyllkä, O. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Oppimiskäsitykset a. Viitattu 30.9.2017

<http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/behavioristinen-oppimiskasitys/>

Pyllkä, O. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Oppimiskäsitykset b. Viitattu 30.9.2017

<http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasityksista-oppimisen-ohjaamiseen/behavioristinen-oppimiskasitys-ja-oppimisen-ohjaaminen/>

Rikosseuraamuslaitos. 2017 a. Arvot ja strategia. Viitattu 18.8.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017 b. Hämeenlinnan vankila. Viitattu 6.7.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/hameenlinnan-vankila.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017 c. Organisaatio. Viitattu 18.8.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017 d. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 18.8.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017 e. Seuraamukset & Säännökset. Viitattu 26.8.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>

Suomen Mielenterveysseura. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 19.8.2017.

<http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>

Tutkintavankeuslaki 23.9.2005/768. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 18.8.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768>

Vankeuslaki 23.9.2005/767. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 19.8.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Julkaisemattomat lähteet:

Haavisto, J. 2017. Apulaisjohtajan kirjallinen arviointi tulo-oppaasta 16.8.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Hämeenlinnan vankila. 2015. Perehdytysopas.

Hämeenlinnan vankila. 2014. Tulo-opas.

Lähityö hankesuunnitelma LSRA. 2016.

Lähityön suunnitelma Hävissä 2016 alkaen.

Nurmesniemi, K. 2017. Tutkintavankiosaston vartijan kirjallinen arviointi tulo-oppaasta 21.8.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Rannikko, J. 2017. Rikosseuraamuskesimiehen kirjallinen arviointi tulo-oppaasta 16.8.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Vanajan vankila. 2017. Tulo-opas.

Tutkintavanki 1. 2017. Tutkintavangin haastattelu 22.4.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Tutkintavanki 2. 2017. Tutkintavangin haastattelu 22.4.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Tutkintavanki 3. 2017. Tutkintavangin haastattelu 22.4.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Vankeusvanki 1. 2017. Vankeusvangin haastattelu 22.4.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Vankeusvanki 2. 2017. Vankeusvangin haastattelu 22.4.2017. Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinna.

Kuviot

Kuvio 1 Rikosseuraamusalueet.....	11
Kuvio 2 Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio	12
Kuvio 3 Hahmotelma vangin sopeuttamiseen vaikuttavista asioista	20
Kuvio 4 Perhdytyskokeilun tulosten arviointi	21

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa.....	39
Liite 2: Saatekirje.....	41
Liite 3: Kyselylomake	43
Liite 4: Tulo-opas	44

Liite 1: Tutkimuslupa

RISE

RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Päätös

9.3.2017

10/332/2017

Johanna Alasmaa
Uudenmaankatu 14 B 24
20500 Turku

Hakemuksenne 15.2.2017

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun Keravan yksikön sosionomiopintojen opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen työelämän ohjaajana toimii Rikosseuraamusesimies Jari Rannikko.

Tutkimuksen aihe

Hämeenlinnan vankila – Tulo-opas/ perehdytysopas vangille

Tutkimuksen toteutus

Hämeenlinnan vankilan vankien ja henkilöstön haastattelut

Lupahakemus

Haette lupaa haastatteluihin.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslupan hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella ja välityksellä.

Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen ja haastatteluihin. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohutonta häiriötä vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Ri-

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

kosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Pauli Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Hämeenlinnan vankilan johtaja

Liite 2: Saatekirje

Hei,

Olen Laurea-ammattikorkeakoulun Keravan yksikön sosionomi (AMK) -opiskelija ja teen opinnäytetyönäni tulo-oppaan vangeille Hämeenlinnan vankilaan. Opinnäytetyö liittyy Lähityö-hankkeeseen, joka on aloitettu Hämeenlinnan vankilassa.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Toivon kuitenkin mahdollisimman monen osallistuvan, sillä sen avulla pystyn tekemään tulo-oppaasta tarpeeksi kattavan ja toimivan.

Kerään tarkentavaa tietoa yksilöllisten keskustelujen avulla ja aika sovitaan jokaisen osallistujan kanssa erikseen. Myös ryhmäkeskustelu aiheesta on mahdollinen, jos on halukkaita. Haastattelun voi halutessaan keskeyttää.

Kyselyyn vastaajien ja haastateltavien anonymiteetti säilyy läpi tutkimusprosessin, haastatteluista poistetaan henkilötiedot eikä tietoja pääse käsittelemään itseni lisäksi muut. Kerättäviä tietoja käytetään vain opinnäytetyöhöni, jonka jälkeen kaikki tiedot tuhotaan.

Toteutan haastattelut Hämeenlinnan vankilan tutkintavanki- ja päihdesitoumusosastoilla. Haastattelun aikatauluista ja paikasta sovitaan kanssani suoraan ja lisäkysymyksiin vastaan myös mielelläni.

Kiitän jo etukäteen, sillä osallistumisesi tutkimukseeni on kallisarvoisen tärkeää.

Ystävällisin terveisin,

.....

Minä _____ suostun haastatteluun, jossa kerätään tarkentavaa tietoa tulo-oppaan sisältöä ja visuaalista ulkonäköä ajatellen. Olen tietoinen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja tavoitteista. Minulla on milloin tahansa mahdollisuus keskeyttää tutkimus syytä ilmoittamatta.

Päiväys _____ Tutkimukseen osallistuvan allekirjoitus ja nimenselvennys

Jos Teille tulee jotain kysyttävää koskien opinnäytetyötä ja sen toteutusta, vastaan mielelläni.

Johanna Alasmaa
Laurea ammattikorkeakoulu
johanna.alasmaa@student.laurea.fi

Liite 3: Kyselylomake

Nimi

1. Saitko tarpeeksi tietoa käytännön asioista osastolle saapuessasi?

2. Mihin asioihin olisit tarvinnut lisää tietoa?

3. Millaisiin käytännön asioihin tarvitset vankilassa apua?

4. Mitä asioita toivoisit tulo-oppaassa olevan? Miksi?

5. Muita kommentteja:

Oletko halukas keskustelemaan vastauksistasi tarkemmin Yksin

Ryhmässä

(Keskustelun ajankohta sovitaan, kun tiedän osallistumishalukkuuden)

KIITOS ☺

Liite 4: Tulo-opas

Sisällys

1	Yleisiä asioita Hämeenlinnan vankilasta	46
2	Yhteydenpito vankilan ulkopuolelle	47
2.1	Posti	47
2.2	Puhelin	47
2.3	Tapaamiset	47
2.4	Perhetapaaminen lähiomaisille	48
2.5	Skype-yhteys	48
2.6	Vangeille tuleva raha	48
2.7	Poistumislupa	48
3	Tupakointi	48
4	Sosiaalihuolto	48
5	Terveystenhuolto	49
6	Toiminta	49
6.1	Opiskelu.....	49
6.2	Työtoiminta	49
6.3	Kuntoutus- ja päihdekurssit	50
7	Vapaa-aika	50
7.1	Kanttiini- ja kaupunkiotot	50
7.2	Kirjasto.....	51
7.3	Hengellinen toiminta	51
8	Vankilan henkilökunta.....	51
9	Vankisairaalan naisten osasto 3.1 päiväjärjestys.....	53
10	Vankilasanastoa	54
11	Osaston kymmenen käskyä	55

1 Yleisiä asioita Hämeenlinnan vankilasta

Tästä oppaasta löydät tärkeimpiä ohjeita ja käytäntöjä Hämeenlinnan vankilan vangeille. Tarvittaessa voit kysyä lisätietoja henkilökunnalta.

Hämeenlinnan vankila kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen ja on suljettu vankila. Hämeenlinnan vankila muuttui 1.7.2017 naisvankilaksi. Vankila valmistui vuonna 1972 ja siellä on sekä avo- että suljettuja osastoja naisvangeille. Hämeenlinnan vankila sijaitsee Hämeenlinnan kaupungin pohjoispuolella.

Hämeenlinnan vankilassa sijaitsee myös valtakunnallinen perheosasto. Sinne voidaan sijoittaa naistutkintavanki kunnan lastensuojeluviranomaisen päätöksellä käytännössä alle kaksivuotiaan lapsensa kanssa.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen alainen vankiterveydenhuoltoon kuuluva vankisairaala toimii samalla tontilla Hämeenlinnan vankilan kanssa. Hämeenlinnan vankilan naisten tutkintavankiosasto sijaitsee vankisairaalan tiloissa.

Suurin osa Suomen naisvangeista on sijoitettu Hämeenlinnan vankilaan.

Vanki sijoitetaan Hämeenlinnan vankilaan Länsi-Suomen arviointikeskuksen päätöksellä.

Vangin tulee tutustua Hämeenlinnan vankilan järjestyssääntöön. Järjestyssääntöön perehtymällä vanki voi varmistaa, ettei ainakaan tietämättään syyllisty järjestyssäännön vastaisiin rangaistaviin tekoihin. Järjestyssääntö löytyy osaston ilmoitustaululta.

2 Yhteydenpito vankilan ulkopuolelle

2.1 Posti

Kirje on paras tapa pitää yhteyttä vankiin. Saapunut posti avataan ennen sen antamista vangille. Poikkeuksen tästä tekevät asianajajien kirjeet sekä vankilan toimintaa valvovien viranomaisten kirjeet. Saapunut posti jaetaan tarkastuksen jälkeen. Vangeille lähetettäviin postilähetyskirjeisiin kirjoitetaan vangin nimi, PL 68, 13101 HÄMEENLINNA.

Vangit jättävät lähtevät kirjeensä osastolla olevaan postilaatikkoon.

Postilaatikko tyhjennetään arkisin klo 8.00.

Vankilasta lähtevään postilähetykseen on merkittävä näkyviin lähettäjän nimi. Mikäli vanki ei halua merkitä nimeään näkyviin tulee hänen antaa lähetys henkilökohtaisesti vankilan henkilökunnalle. Säännös ei koske vankilan toimintaa valvoville viranomaisille ja ihmisoikeuksien toteutumista valvoville toimielimille osoitettuja kirjeitä.

Vanki voi vastaanottaa tapaajilta paketteja. Paketit saavat sisältää esimerkiksi kohtuullisen määrän vaatetavaraa ja kirjallisuutta. Muuta tavaraa, kuten tupakkaa, elintarvikkeita ja nestemäisiä aineita ei saa vastaanottaa. Niitä on saatavana vankilan kanttiinista.

2.2 Puhelin

Vankipuhelimet sijaitsevat asunto-osastolla. Puheaikaa voi ostaa vankilan kanttiinista. Puhelinta saa käyttää aina, kun sellin ovet ovat auki. Asianajajalle soitettavat puhelut eivät sisälly tähän aikaan.

Voidaksesi käyttää puhelinta, sinun on tiedettävä oma PIN -numerosi, jonka saat tarvittaessa vartijalta. Puhelimella saa soittaa ainoastaan niihin numeroihin, jotka on ennalta syötetty järjestelmään. Numeroita voi olla enintään 20. Osaston vartija lisää tai poistaa numeroita. Vangin tulee itse ilmoittaa vastaanottajan puhelinnumero sekä etu- ja sukunimi. Virheellisestä tiedosta soitettavasta puhelinnumerosta tai puhelun vastaanottajasta, voidaan määrätä kurinpitörajoitus.

2.3 Tapaamiset

Tapaamisaika on varattava erillisellä asiointilomakkeella seuraavalle viikonlopulle keskiviikon aamupostiin mennessä, hakemus lähetetään esimiehelle. Hakemuksessa tulee ilmetä tapaajien etunimi ja sukunimi. Esimies antaa tapaamisajan. Vanki on itse velvollinen ilmoittamaan tapaamisajastaan tapaajille. Tapaajan on kyettävä todistamaan henkilöllisyytensä.

Tapaamisen aikana vangille ei saa luovuttaa mitään.

Hämeenlinnan vankilan vierailuajat ovat lauantaina tai sunnuntaina. Tapaamiset alkavat klo 11.30, 12.30 ja 13.30. Tapaamisaika on 45 minuuttia. Tapaajia saa olla kerrallaan enintään 2 henkilöä, lasten määrää ei rajoiteta, jos sille ei ole erityistä tarvetta.

2.4 Perhetapaaminen lähiomaisille

Lähiomaisia ovat puoliso, lapset, sisarukset, vanhemmat ja isovanhemmat. Puolison on oltava todistetusti asunut samassa osoitteessa vangin kanssa vähintään puoli vuotta. Puolison on toimitettava talonkirjaote sosiaalityöntekijälle.

Perhetapaaminen myönnetään kerran kuukaudessa, lasten kanssa perhetapaaminen myönnetään 2 x kuukaudessa.

Perhetapaamisen saaminen edellyttää päihteettömyyttä, jota valvotaan virtsanäyttein.

2.5 Skype-yhteys

Skype-tapaamisia järjestetään sunnuntaisin klo 9-12 välisenä aikana. Tapaaminen voi kestää enintään 45 minuuttia. Hakemus jätetään osaston postilaatikkoon viimeistään edeltävänä keskiviikkona. Henkilökunta voi valvoa tapaamista.

2.6 Vangeille tuleva raha

Omaiset voivat laittaa rahaa vangin vankipankkitilille.

2.7 Poistumislupa

Tutkintavangilla ei ole oikeutta saada poistumislupaa muulla perusteella kuin erittäin tärkeästä syystä.

3 Tupakointi

Tupakointi on sallittu vain tupakkakopissa ja ulkona. Käytävillä, toimistoissa, yleisissä ja yhteisissä tiloissa tupakointi on lain nojalla kielletty. Perheosastolla tupakointi on kielletty kaikissa sisätiloissa.

4 Sosiaalihuolto

Sosiaalityöntekijä auttaa vankia siviiliasioiden hoidossa esimerkiksi lasten tilanteeseen,

toimeentuloon ja asumiseen liittyvissä asioissa sekä tekee vapautumisen valmisteluun liittyvää yhteistyötä sosiaali-, asunto ja työvoimaviranomaisten kanssa.

Sosiaalityöntekijän tavoittaa asiointikaavakkeella arkipäivisin.

5 Terveysthuolto

Sairaanhoitajien vastaanotto toimii arkipäivinä. Vastaanotolle pääset lähettämällä asiointilomakkeen sairaanhoitajalle. Lääkärin vastaanotto on viikoittain. Ajanvaraukset lääkäreille tehdään sairaanhoitajien kautta, samoin hammaslääkärille. Hammaslääkärin vastaanotto on viikoittain. Silmälääkäri on paikalla tarvittaessa.

Vangille määrätty lääkkeet on nautittava lääkärin määräyksen mukaan määrättyinä ajankohtina. Vanki ei saa kerätä lääkkeitä itselleen. Kaikki muutokset vangin lääkitykseen tekee lääkäri.

Viikonloppuisin lääkemuutoksia ei tehdä.

6 Toiminta

Vankeusvangilla on velvollisuus osallistua vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. **Tutkintavangeille osallistuminen on vapaaehtoista.** Vangit voivat osallistua päihdekuntoutukseen tai työtoimintaan pitääkseen yllä ja edistääkseen omaa fyysistä ja psyykkistä hyvinvointiaan.

6.1 Opiskelu

Hämeenlinnan vankilassa on mahdollisuus opiskeluun. Tarjolla olevista opintomahdollisuuksista lisätietoa antaa opinto-ohjaaja. Tutkintavangin on mahdollista suorittaa keskenjääneitä peruskoulu- ja lukio-opintoja tutkintavankeusaikana.

6.2 Työtoiminta

Hämeenlinnan vankilassa järjestetään työtoimintaa pesula-, ompelimo- ja kokoonpano-, jalokine- ja vaatekorjaamo-, puhtaanapito-, kiinteistöjen ja ulkoalueiden kunnossapito- ja varastotöissä. Jokaiselle vangille pyritään järjestämään koulutusta, ammattitaitoa ja kiinnostusta vastaavaa työtä.

Työtoimintaan pääsee mukaan ilmoittamalla halukkuus vartijoille, jotka ohjaavat asiaa eteenpäin. Terveysthuolto varmistaa työkyvyn ennen osallistumista työtoimintaan.

6.3 Kuntoutus- ja päihdekurssit

Hämeenlinnan vankilassa järjestetään päihdekuntoutusohjelmia. Päihdekuntoutuksesta vastaavat erityisohjaaja sekä ohjaajat. Hämeenlinnan vankilassa järjestetään myös Oma-kurssi ja suuttumuksen hallinta kursseja. Kurseilla voi harjoitella uudenlaisia ratkaisukeinoja, jos taustalla on väkivaltarikoksia tai aggressiivista käyttäytymistä.

Vankilassa järjestetään myös satunnaisesti muitakin elämänhallintaan ym. asioihin keskittyviä kursseja ja niistä ilmoitetaan aina etukäteen osaston ilmoitustaululla.

Vartijat ja ohjaaja haastattelevat motivoivan haastattelun keinoin Hämeenlinnan vankilaan tulevat tutkinta-, vankeus- ja sakkovangit. Erityisohjaajan ja ohjaajan vastaanotolla voi käydä sovittuun keskustelemaan päihteisiin liittyvistä ongelmista sekä päihdekuntoutuksesta. Päihteettömyyttä valvotaan virtsatesteillä ja tarvittaessa alkometriin puhalluttamalla. Päihteettömyyssitoumuksen tehneillä vangeilla on mahdollisuus sijoittua asumaan ns. sitoumusosastolle, joissa päihdevalvonta takaa päihteettömyyden koko osastolla.

Tutkintavanki voi tehdä päihteettömyyssitoumuksen saapuessaan vankilaan, mutta ei voi sijoittua tutkintavankeuden aikana sitoumusosastolle.

7 Vapaa-aika

Vapaa-ajan toiminnot ilmoitetaan viikko-ohjelmassa osaston ilmoitustaululla. Vangeilla on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun esittämällä toiveita ohjaajille. Vankilassa on kunto- ja liikuntasali.

Vapaa-aikana on mahdollista osallistua liikunnalliseen, hengelliseen tai muuhun vankilan tarjoamaan tai järjestämään toimintaan.

Ilta-ajan vapaa-ajan toiminnot ovat nähtävissä viikko-ohjelmasta ilmoitustaululla.

7.1 Kanttiini- ja kaupunkiosiot

Vanki täyttää kanttiinitilauslapun ja jättää sen osaston vartijalle sovittuna palautusajankohtana maanantain aamupostiin. Vangit hakevat tilatut tavarat itse keskiviikkoisin. Mikäli kanttiinista ei löydy jotain tarvitsemaasi, voit kysyä talousmestarilta, voiko sen hankkia ns. kaupunkiosioilta. Kaupunkiosiot tehdään joka kuukauden viimeisellä viikolla. Tilauslomakkeet toimitetaan talousmestarille.

Tutkintavangeilla ei ole ostopaikkajärjestystä. Tutkintavankien osto-oikeutta voidaan rajoittaa, mikäli siihen on erityistä tarvetta. Vangille toimitetaan kerran kuukaudessa tilikorttijäljennös, josta

näkyvängin tilillä oleva rahamäärä.

Kanttiiniostoja ei voi ostaa velaksi.

7.2 Kirjasto

Mies- ja naisvangeilla on mahdollisuus käyttää vuoroviikoin vankilan järjestämiä kirjastopalveluita päiväjäjestyksestä tarkemmin ilmenevinä ajankohtina. Tutkintavankiosaston kirjastopäivä on joka sunnuntai.

Kurinpitorangaistusta suorittavien ja turvaamistoimenpiteiden kohteena olevien vankien on mahdollista käyttää vankilan kirjastopalveluja asioimislomakkeen täyttämällä.

7.3 Hengellinen toiminta

Jumalanpalvelukset ja hengelliset tilaisuudet järjestetään vuorosunnuntaisin naisille ja miehille erikseen. Seurakunnat pitävät kotipaikkaryhmiä ja tekevät vierailuja. Vanki voi halutessaan käydä rippikoulun. Laitoksessa järjestetään muitakin tilaisuuksia ja niistä ilmoitetaan vangeille erikseen vankien viikko-ohjelmassa. Vankilan pastori vastaa vankilan hengellisestä toiminnasta.

8 Vankilan henkilökunta

Vankilavirkailijoita voi tavata pyytämällä tapaamista asioimislomakkeella. Niitä saa osastovartijalta. Lomake annetaan osaston vartijalle edelleen toimitettavaksi. Vankilan virkailijat ottavat yhteyttä sinuun mahdollisimman pian. Otathan huomioon, että virkamiehen työmatkat tai muut poissaolot työpaikalta voivat viivästyttää vastaanotolle pääsyä.

Vartijat	vastaavat järjestyksestä ja siisteydestä asunto-osastoilla, auttavat jokapäiväisissä käytännön asioissa ja saattavat asiasi edelleen muiden virkailijoiden tietoon
Johtaja	vastaa laitoksen toiminnasta
Apulaisjohtajat	vastaa vankilan toiminnoista, tekee vankien osallistumisvelvollisuutta koskevat päätökset, vastaa vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta ja toimii johtajan sijaisena
Erityisohjaaja	vastaa vankien ohjelmatoiminnan järjestämisestä
Lääkäri	vastaa vankien terveydenhuoltoon liittyvistä asioista
Ohjaaja	hoitaa vankien päihdekuntoutusta ja ohjaa vankien opiskelutoimintoja, hoitaa vankilan kirjasto

Opinto-ohjaaja Pastori	auttaa ja neuvoo opiskeluun ja koulutukseen liittyvissä asioissa vastaa vankilan hengellisestä toiminnasta, toimii seurakuntien ja kristillisten järjestöjen yhdyshenkilönä, voit käydä henkilökohtaisia keskusteluja pastorin kanssa
Psykologi	tarjoaa neuvontaa ja asiantuntija-apua esimerkiksi mielenterveyteen liittyvissä asioissa, tekee psykologisia tutkimuksia, antaa lausuntoja ja suosituksia
Päivystävä rikos-seuraamusesimies	vastaa laitosta koskeviin tiedusteluihin sekä tapaamisjärjestelyistä sekä vastaa vankilan päivittäisten toimintojen organisoinnista, laitoksen turvallisuudesta ja järjestyksestä
Rikosseuraamus-esimies	vastaa asunto-osaston järjestyksestä ja turvallisuudesta, päivittää vangin rangaistusajansuunnitelmia, esittelee valvomattoman tapaamisen anomukset ja asuttaa vangit osastoille
Sairaanhoitaja	hoitaa tapaturmat ja äkilliset sairaustapaukset välittömästi, hoitaa ajanvaraukset lääkärille ja hammaslääkärille
Sosiaalityöntekijä	auttaa ja neuvoo esimerkiksi sosiaalisissa sekä asuntoon liittyvissä asioissa, toimii yhdyshenkilönä yhdyskuntaseuraamustoimistoihin
Taloustalustarvike	vastaa siivoustoimesta, vankivaatteista ja kanttiinista, hoitaa kaupunkiosat
Virastosihiteeri	hoitaa vankirahoja ja täytäntöönpanoon liittyviä asioita
Ylityönjohtaja ja työnjohtajat	ohjaavat ja opastavat vankien työtoimintaa

9 Vankisairaalan naisten osasto 3.1 päiväjärjestys

Arkipäivät

07:00	osasto avataan, aamiainen ja lääkkeet
08:00	osasto suljetaan
perjantai 9:55-10:55	osasto avataan, sellien siivous
10:55	osasto avataan
11:00	lounas ja lääkkeet
12:00	osasto suljetaan
perjantaisin	12:00-13:00 sauna
perjantaisin	13:00 osasto suljetaan
13:00-14:00	ulkoilu
15:30	osasto avataan
16:00	päivällinen
16:30	tarkastus, osasto suljetaan
18:00	osasto avataan
19:15	lääkkeet
19:30	tarkastus, osasto suljetaan

Viikonloput ja arkipyhät

08:00	osasto avataan
08:30	aamiainen ja lääkkeet
10:00	osasto suljetaan
14:30	osasto avataan, päivällinen ja lääkkeet
15:30	tarkastus, osasto suljetaan
17:00-18:00	ulkoilu
18:00	osasto avataan
19:15	lääkkeet
19:30	tarkastus, osasto suljetaan

Sunnuntaina noin klo 09:00 kirjasto

Parillisen viikon sunnuntaina 10:10-10:55 kirkko

Valvotut tapaamiset 11:30-14:15

10 Vankilasanastoa

Tähän on kerätty sanastoa, jota yleisesti käytetään vankilassa.

RUTINA(LAPPU)	ASIOIMISLOMAKE
KONGI	KÄYTÄVÄ
IV	SUONENSISÄINEN KÄYTTÖ
H	HUUMEMERKINTÄ
PAMPPU	VARTIJA
SIVIILI	ELÄMÄ VANKILAN ULKOPUOLELLA/VANKILAN ULKOPUOLINEN HENKILÖ
RUNDI	ERISTYSSELLI
HIVAKKA	PIILOTETTU KIELLETTY ASIA (ESIM. HUUMENYSSKKÄ)
SELLILOMA	PALKALLINEN LOMA, JONKA VOI SAADA TYÖSKENNELTYÄÄN TIETYN AJAN
PT	PERHETAPAAMINEN
BINGO	KUTSUNAPPI SELLISSÄ
KAPLALAPPU	LAPPU, JOSTA SELVIÄÄ VANKEUSRANGAISTUKSEN PITUUUS SEKÄ POISTUMISLUPAMAHDOLLISUUDEN ALKAMISPÄIVÄ
RANSU	RANGAISTUSAJAN SUUNNITELMA

11 Osaston kymmenen käskyä

1. Kunnioita toisen selliä

Useimmille selli on kuin koti, joten älä mene selliin ilman lupaa.

2. Älä varasta

Älä sellistä, pöydästä tai jääkaapista, muidenkaan tilojen tasoilta tai lattialta löytyvä esim. tupakkatoppa (joka ei ole sinulta hävinnyt) ei ole omaisuuttasi, vaan todennäköisesti vahingossa unohtunut tai tippunut. Kenelläkään meistä ei ole niin paljoa rahaa etteikö pienenkin asian häviäminen ketuttaisi.

3. Oma pöytä, oma tuoli

Täällä ihmiset haluavat istua omissa pöydissään tietyillä paikoilla, joten jos olet uusi niin mene ruokajonoon viimeisenä, katso sitten missä on vapaa tuoli ja varmista muilta pöydässä istuvilta onko tuoli vapaa. Siinä on sitten sinunkin paikkasi jatkossa.

4. Muista hyvät käytöstavat (vaikka ketuttaisi)

Osaston ilmapiiriikin pysyy näin hyvänä. Kiitos, anteeksi, ole hyvä.

Ei aina tarvitse olla hyvä päivä, mutta ei tarvitse tiuskiakaan.

5. Siivoa sotkusi ja huolehdi hygieniasta

Jos sotket, siivoa - äitisi tuskin täällä tekee sitä puolestasi. Muista huolehtia myös omasta hygieniastasi, me joudumme sinua haistelemaan. Toisekseen, täällä taudit tarttuvat helpommin kuin siviilissä (muista myös suihkutossut! :)

6. Kohtuus ruokajonossa

Ota ensin kohtuullinen annos itsellesi, joitakin tuotteita on myös rajoitettu. Kun kaikki ovat ottaneet annoksen, voit santsata jos on vielä nälkä. Jos haluat ”hamstrata” ruokaa itsellesi, odota hyvä tovi jotta kaikki santsaajat saavat kupunsa täyteen.

7. Olemme kaikki samalla viivalla

Kaikki olemme täällä syystä, eikä kukaan meistä ole toista parempi. Älä syrji toista rodun, uskomusten tai muidenkaan asioiden takia. Kaikista ei tarvitsekaan tulla sydänystäviä, mutta toimeen pitäisi tulla.

8. Ajattele muita, varsinkin iltaisin

Ilta sulun jälkeen ihmiset menevät omiin aikoihinsa nukkumaan ja haluavat muutenkin rauhoittua. Ajattele muitakin ja alenna TV:n, radion tai muun ääntä pitävän laitteen (ja omaa) vo-lyymia.

9. Älä omi puhelinta

Maalaisjärkeä saa käyttää, muutkin haluavat varmasti olla yhteydessä läheisiinsä.

10. Viljele hyvää mieltä

Huumorilla pääsee pitkälle ja pidemmällekin! Se on myös oiva tapa "käsitellä" omia ikäviä asioitaan.

Osaston kymmenen käskyä ovat vankien keskenään laatimat säännöt eivätkä ne perustu mihinkään lakiin tai Hämeenlinnan vankilan järjestyssääntöön!

